

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل : متن قوانین - تصویبنامه ها - صورت مفصل مذاکرات مجلس شورای ملی
سؤالات - اخبار رسمی - فرامین - انتصابات - آئین نامه ها - بخش نامه ها - آگهی های رسمی
شماره تلفن : ۸۸۹۴ - ۸۸۹۵ - ۸۸۹۶ - ۵۴۴۸

سال سوم - شماره ۷۶۱

صفحه ۲۱۰۱

مدیر سید محمد هاشمی

۲ شنبه ۶ مهر ماه ۱۳۲۶

دوره یازدهم قانونگذاری

شماره مسلسل ۱۵۰۳

روزنامه یومیه

فهرست مندرجات

۱ - صورت مشروح مذاکرات نوزدهمین جلسه دوره یازدهم	از صفحه ۱ تا ۱۵
۲ - اخبار مجلس	۱۵
۳ - اصلاح آئین نامه	۱۶
۴ - انتصابات	۱۶
۵ - آگهی های رسمی	۱۷

مذاکرات مجلس

جلسه ۱۹

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز پنجشنبه دوم مهرماه ۱۳۲۶

فهرست مطالب :

- ۱- تصویب صورت مجلس .
- ۲- بقیه مذاکره در برنامه دولت .
- ۳- سؤال آقای منصف و آقای دهقان و جواب آقای وزیر کشاورزی راجع باب هیرمند
- ۴- موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه .

مجلس دو ساعت و پنج دقیقه قبل از ظهر بریاست آقای رضا حکمت تشکیل گردید .

۱- تصویب صورت مجلس

صورت مجلس روز سه شنبه سی و یکم شهریور ماه را آقای معتمد دیاوندی

(منشی) قرائت کردند

علی مسعودی - امیر تیمور - دکتر آشتیانی - شریعت زاده - مسعود ثابتی - دهقان - سالار بهزادی - اسدی .

مجلس یکساعت و چهل دقیقه پیش از ظهر به ریاست آقای رضا حکمت تشکیل و صورت جلسه قبل قرائت و تصویب شد .

اسامی غائبین جلسه گذشته که ضمن صورت مجلس خوانده شده :

غائب با اجازه - آقای جواد هامری .

غائبین بی اجازه - آقایان : گنابادی ، پالیزی تولیت - دکتر عبده - تقی زاده - علی و کبلی .

دیرآمدگان با اجازه - آقایان : رحیمیان - اقبال - شهاب خسروانی .

دیرآمدگان بی اجازه - آقایان : محمدحسین صولت قشقائی - حسن اکبر - کشاورز صدر - مهین زاده

آقا خان بختیار - دکتر طباطبائی - فرامرزی - محمد

دولت در مسئولیت مخصوصه وزراء و همچنین راجع باهانت و تعرضات نسبت به نمایندگان در آخر دوره چهاردهم و عدم آزادی انتخابات شرح مبسوطی بیان نموده سپس با اشاره بکلیات برنامه و استقلال اقتصادی و لزوم اخذ حقوق حقه ایران ، معتقد بودند نجات آذربایجان که بواسطه مساعدت اوضاع بین المللی بایستی در اول سال ۱۳۲۵ بعمل آمده باشد بعلت خطبهای دولت از قبیل تغاذر رویه مسالمت آمیز و عدم اعمال قوای تأمینیه و شناختن متجاسرین که در نتیجه باعث تزلزل روحیه اهالی آذربایجان شده بود و کمک های مالی حتی تهیه مقدمات انتخابات با حضور متجاسرین مدتی هم بتأخیر افتاد و نیز عقیده داشتند هرچه زود تر دولت بایستی احتیاجات آنجا را از حیث تأسیس دانشگاه و موضوع بهداشت و غیره تأمین نماید .

پس از آن بشرح اعتراضات باصل برنامه پرداخته در موضوع سیاست خارجی با اشاره و مقایسه دو جنگ بین المللی و صدمات وارده بکشور و حفظ بیطرفی ایران در زمان جنگ اول و بعد از آن در تمام دوره سلطنت پادشاه فقید و همچنین اشاره بترتیب سازمان ملل متفق و اتکاء و بستگی آن منحصرأ بشورای امنیت و اتفاق دول بزرگ معتقد بودند دولت ایران برای تأمین امنیت بین المللی بایستی با تعقیب یک سیاست مستقل ایرانی بر طبق مرام فرا کسیون اتحاد ملی و انتخاب رجال بی رنگ با شهامت و حفظ بی طرفی کامل ، بدول بزرگ اثبات کند که تصمیمات

● همین مذاکرات مشروح نوزدهمین جلسه از دوره یازدهم قانون گذاری

دولت ایران صرفاً تصمیبات ایرانی است. راجع به سیاست اقتصادی با اشاره بلزوم تجدید نظر در رژیم اقتصادی و حمایت و تقویت صنایع ملی و تأثیر اعمال خود دولت در ایجاد گرانی هزینه زندگی بعلت تنزل ارزش پول و گرانی طلا که آن نیز در نتیجه ایجاد عوارض و تکثیر قیمت کالا های دولتی و سنگینی بودجه و کسر عایدات و بخشش های بی بهره ایجاد شده است و همچنین اشاره بلزوم تصویب سازمان اداری وزارتخانه ها و محدود کردن انحصار ها بموارد ضروری و عدم لزوم ایجاد بانک صنعتی و سوء اداره آنجا از قبیل مخارج غیر لازم و فروش قسمتی از کالا های کارخانه ها باشخاص معین و عدم استفاده از وجود مهندسی و لزوم تبدیل کارخانه ها بشرکت های سهامی بوسیله فروش سهام بصاحبان سرمایه های کوچک معتقد بودند فقط با اجرای يك نقشه و اتخاذ تدابیر اقتصادی میتوان هزینه زندگی را پایین آورد و نیز در جواب آقای وزیر دارائی راجع بمالیات برادر آمد با اشاره بلزوم احترام قانون عقیده داشتند دولت بموجب تصویب نامه خود قانون مصوب رانسخ نموده و مرتکب قانوناً قابل تعقیب میباشد و پس از اشاره بصور بخشنامه نسبت باخذ مالیات توسط سردفتران اسناد رسمی راجع بقانون کار عقیده داشتند باید محل اختلاف بین کارگرو کارفرما بشود نه ایجاد اختلاف در خانه بیانات خودشان با اشاره بموضوع رأی اعتماد و لزوم انتخاب دولتها و رجال سیاسی بمقتضای زمان معتقد بودند رأی اعتماد بدولت مستلزم تصدیق اعمال نیست در خانه اظهار داشتند که از دو نظر یکی نگرانی نسبت بدم آزادی ومصونیت مردم و مجلس و یکی نگرانی از امر سیاست خارجی بدولت حاضر رأی اعتماد نخواهند داد

آقای بهار بعنوان ماده ۱۰۹ نظامنامه در جواب آقای دکتر متین دفتری راجع بلزوم وحدت و احترام اقلیت با توضیح مختصری اظهار داشتند اکثریت همیشه درصدد تحجیب اقلیت بوده و امیدوارم در موقع رأی اعتماد اقلیت و اکثریتی نداشته باشیم و آقای مشایخی نیز بهمین عنوان با اشاره بتنزل هزینه زندگی اظهار داشتند شهرداری بهیچ عنوان از بار فروش هایولی نگرفته است.

آقای حکمت وزیر مشاور در پاسخ بیانات آقای دکتر متین دفتری پس از توضیحات مختصری نسبت باقدامات دولت در آذربایجان پس از متجاسرین و تهیه مقدمات افتتاح دانشگاه تبریز اظهار داشتند جمله ای که در صدر برنامه دولت نسبت سیاست خارجی ذکر شده مفهوم همان سیاست مستقل ایران است که ایشان انتظار دارند و دولت ایران هیچوقت تمایلی به هیچیک از طرفین نداشته و نخواهد داشت و نیز نسبت باقدامات سازمان ملل متفق اظهار قدردانی و امیدواری نمودند.

آقای هژیر وزیر دارائی در پاسخ بیانات آقای دکتر متین دفتری با اشاره بلزوم تشویق و قدردانی از خدمات دولت و ضرورت تثبیت و دوام دولت ها و همکاری و همفکری آقایان نمایندگان و تأیید و تصدیق رعایت احترام قانون اساسی و تعقیب متخلفین از قانون و همچنین لزوم تعدیل ثروت عمومی عقیده داشتند آقایان نمایندگان هر چه زودتر مذاکره در برنامه را خاتمه بدهند که بتوانند ابتدا کرمو رسبگی در

بودجه ملکتی بپردازند. و نیز راجع بنظریات مالی آقایان بانصیق عدم لزوم انحصارها اظهار داشتند در این ۱۸ ماهه نه تنها بدون هیچگونه استقراضی دستگام دولت وظایف خود را انجام داده بلکه مقداری هم از قروض گذشته که با تصویب مجلس نیز بوده پرداخت گردیده و بایستی مورد قدردانی و تشویق واقع بشود.

آقای نورالدین امامی بعنوان ماده ۱۰۹ راجع بعمل اکثریت و مندرجات بعضی جرائد و لزوم همکاری اقلیت مختصری توضیح و آقایان حاذقی و اردلان پیشهادی مشمر بر تعدد جلسات تقدیم و پس از توضیح آقای حاذقی و مخالفت آقای دهقان اخذ رأی شده تصویب نگردید.

جلسه آئینه بروز پنجشنبه دوم مهر ماه ساعت هشت و نیم موکول و مجلس يك ساعت و سه ربع بعد از ظهر ختم شد.

رئیس - نسبت بصورت مجلس نظری نیست؟ آقای دکتر متین دفتری نسبت بصورت مجلس فرمایشی ندارید؟

دکتر متین دفتری - خیر بنده عرضی ندارم.

کشاورز صدر - بنده عرض مختصری داشتم.

رئیس - نسبت بصورت جلسه؟

کشاورز صدر - بلی نسبت بخودم که جزء غائبین نوشته اند. بنده را جزء دیر آمدگان بدون اجازه نوشته اند در صورتی که بنده از ابتدای خدمت تاکنون هیچ غیبت نکرده ام و دیر نیامده ام در جلسه گذشته بنده تلفن کردم که بمعرض مقام ریاست برسانند که من گرفتاری دارم و نیمساعت دیر آمده بودم و اول ساعت نه در مجلس حاضر بودم و یادداشت خدمت خودتان دادم و حاضر نیستم اینطور تبعیض بشود که بنویسند دیر آمده بدون اجازه هستم زیرا معتمد همه نمایندگان بایستی موقوف بیایند و در وقت خودش هم اگر يك گرفتاری داشته باشند اجازه بخواهند (صحیح است).

رئیس - آقای دکتر معظمی.

دکتر معظمی - عرض کنم که اعتراض بنده بمطالب صورت جلسه نیست ولی چون الان مجلس بصورت جلسه رأی خواهد داد و ممکن است سابقه بشود چون از ماده ۱۰۹ يك سوء استفاده ای شده که در طرف اقلیت و هم اکثریت يك سوء استفاده ای شده است این است که بنده میخواهم عرض کنم برای اینکه سابقه نشود ماده ۱۰۹ در این جا بهیچوجه مورد ندارد فقط مربوط باشخاصی است که بآنها توهین بشود و بیایاناتشان تحریف بشود (صحیح است).

رئیس - صورت جلسه تصویب شد. آقای منصف و آقای دهقان هر دو سؤالی دارند راجع باب هیرمند که اظهار میکنند بفرماید آقای منصف.

نخست وزیر - آقای وزیر کشاورزی که باید جواب بدهند نیستند.

منصف - بسیار خوب میگذاریم برای وقتیکه ایشان تشریف آوردند، چون جناب آقای وزیر کشاورزی باید جوابی در این باب بدهند حاضر نیستند

بنا بر این برای اینکه جوابی باین سؤال داده شود ممکنست برای جلسه آتی بگذاریم.

نخست وزیر - آخر جلسه بمیانند.

منصف - بسیار خوب. بماند برای آخر جلسه.

۴ - بقیه مذاکره در برنامه دولت

رئیس - آقای شریعت زاده

شریعت زاده - طرح برنامه دولت و موقعی که در این خصوص مباحثه میشود بهترین وسیله و فرصتی است که نمایندگان ملت نتیجه مطالعات و نظریات خود را راجع بامور مملکت بیان میکنند. بدیهی است برای اینکه از مباحثات نتیجه مؤثر و مطلوب حاصل شود و برای اینکه نکات و حقایق مؤثری بکسند در توضیحات ناطقین توضیح گردد و برای اینکه باین نکات و حقایق توجه بعمل بیاید وظیفه حتمی و تخلف ناپذیر نمایندگان ملت گوش دادن بتوضیحات همکاران خودشان است مشروط بر اینکه احساسات عالی و نیروی تفکر نمایندگان تحت تأثیر منطقی و اصول مسئولیت بوده و هیچگونه شائبه و خصوصیات شخصی تأثیر در تفکر آنها نداشته باشد نمایندگان ملت باید در برابر احساساتیکه از اصول مسئولیت و وظیفه قانونی ناشی نیست مبارزه کنند زیرا احساساتیکه مربوط باصول مسئولیت و ناشی از سنگینی آن نباشد از خصائص افراد غیرمسئول است افراد مسئول مخصوصاً مقننین و رجال سیاسی و کلیه افرادی که از نظر ذخالت در قسمتی از امور جامعه مسئول شاخته میشوند آنها باید تحت تأثیر احساسات عالی وطن پرستی و احساساتیکه از حاکمیت قانون و اصول ناشی است باشد، از این نظر بنده برای توضیح این مطلب لازم میدانم چند جمله ای عرض نمایندگان ملت برسانم و تشخیص بدهم که چگونه و در چه موقع افراد مسئول تحت تأثیر دوستی یا خشم یا عجل موجب تأثر واقع میشوند و حال آنکه باید در مقابل این احساسات مواظب باشند. ملت ایران نظر بهوش و استعداد و گذشته درخشنده و نقش مهمی که در پیدایش و همچنین در توسعه تمدن جهان بازی کرده است حق دارد در کلیه مشغولین زندگی خود از جمیع مزایای ترقی که ملل مترقی دیگر از آن بهره مند شده اند بهره مند شود، ملت ایران حق دارد در نتیجه اتخاذ اصول و سیستم متناسب اقتصادی از جمیع منابع ثروت و ذخایر مملکت خود در سایه توسعه صنایع و اتخاذ وسایل تجدید آلات تولید ثروت و بالاخره از جمیع منابع و ذخایر خود استفاده کند. با این وصف ما می بینیم که ملت ایران از این مزایا آنطور که شایسته است بهره مند نشده و رویهم رفته زندگانی تودم ملت ایران و مردم مملکت مقرون بساایش نیست ما می بینیم که هنوز وسایل تربیت جسمانی یعنی تجهیزات بهداشتی در مملکت صومیت پیدا نکرده است و باین جهت فوج فوج فرزندان این مملکت در برابر مرگ و مبارزه با علل امراض کوشش میکنند، اینها و مطالبی امثال اینها اموری است که هر فرد حساس اینچنین متأثر میکند اما باید دید تنها توجه باین مطالب و تأثر ناشی از آن کافی است یا نه؟ البته پاسخ این سؤال منفی است بلکه کلیه افراد مسئول مخصوصاً مقننین و رجال سیاسی و همه اشخاصیکه در برابر ملت ایران و تاریخ مسؤلیت دارند باید با این حوادث باادری و خوشنودی برخورد کرده بحای تأثر

و خشم و غضب و اوصافی مطابق اینها در سایه قدرت تفکر و تخصص و استفاده از اعجاز علوم قرن بیستم تشخیص بدهند که با چه وسایلی با این بدبختیها باید مبارزه کرد و البته شرط پیروزی و توفیق هم تشخیص بعضی مطالب بدیهی است و آن اینست که وقتی ملتی باوجود مشکلات و بروز شده باید تشخیص بدهد که مکلف است کلیه قوای معنوی و مادی موجود در مملکت را متمرکز بکند و تجهیز بکند و ایجاد چنان اتحاد و وحدت نظر شکست ناپذیری بکند که این اتحاد منشاء نیرو و قوت باشد و در سایه آن بر همه این مشکلات فائق بیاید، بسیاری از اوقات مقننین و اشخاص سیاسی ناچارند در بیان توضیحات جانب حزم و احتیاط را پیش گیرند و از تصریح بسیاری از مطالب خودداری کنند ولی من لازم میدانم برای تمرکز قوای ملی و مخصوصاً تمرکز آن در مجلس شورای ملی مخصوصاً در وضع خطیر کنونی جمله ای بعرض برسانم. اگر ما بخواهیم آنطوری که مقتضی است راجع باوضاع ناسف آور مملکت از جهات مختلف توضیحاتی بدهیم از حیث نواقص وسایل تربیت اخلاقی و جسمانی و اقتصادی و حیوانی یعنی بهداشت، وضع مملکت را تشریح بکنیم يك پرده مخوف و وحشتناکی در نظر ما مجسم میشود و عظمت مسئولیت و سنگینی آنرا در ضمن اعلام خطر با اعلام میکند که قدرت متمرکز ملی خواه در محیط ملت ایران، خواه در مجلس شورای ملی وسیله پیروزی و غلبه بر این مشکلات است (صحیح است) بنده لازم دانستم قبل از بیان توضیحات راجع بملاحظات و نظریاتی که از طرف عده ای از همکاران محترم مل بعنوان مخالفت بیان شده است يك نکته اساسی و مؤثر متداول در حکومت های پارلمانی را بعرض نمایندگان ملت برسانم. رعایت این نکته اساسی در وضع خطیر فعلی دنیا و مخصوصاً در وضع مملکت ما ضرورت قطعی دارد و آن اینست که هر مجلسی که متشکل از احزاب یا دسته های سیاسی بنام فراکسیون وجود دارند (رحیبان - یکقدری بلند تر بفرمایند) عرض کردم در هر مجلسی که از دستجات سیاسی و احزاب تشکیل شده است از آنجاییکه هر يك از افراد حزب یا فراکسیونها دارای شخصیت و نیروی تشخیص هستند اصولاً حق دارند و باید بده آنها در مورد موافقت یا مخالفت با برنامه دولت صحبت کنند. بنده میخواهم عرض کنم که قواعد و اصول حکومت دموکراتیک و روش احزاب در مجالس هرگز چنین چیزی را تجویز نمیکند زیرا لازمه اش اینست که در مورد هر لایحه یا مورد بحث در برنامه دولت دو ماه سه ماه استماع توضیحات فرد نمایندگان ملت یعنی دستجات مختلف وقت مجلس را بگیرد مثلاً بنده موافق نیستم که تمام اعضاء فراکسیون حزب دموکرات ایران، کفراکسیون متبوع من است بعنوان موافقت فرد فردشان در پشت این تریبون اظهار عقیده بکنند همچنین موافق نیستم که تمام افراد فراکسیون اتحاد ملی یا فراکسیون دیگر اگر وجود داشته باشد بیان توضیحات بعنوان مخالف بکنند چرا؟ برای این که باید دو ماه معطل اینکار شد. دیگران چه رویه ای را پیش گرفته اند؟ برای اینکه هر

حزب متشکلی اگر موافق یا مخالف با برنامه دولت باشد باید در فراکسیون در نتیجه شور و سوار مخالفت یا موافقت، مواردی که باید تعرض یا دفاع شود معین میکنند یا بکنفر میآید یا آن موارد را تقسیم میکنند بین سه نفر که آنها بیایند همکاران خود را از نظریات حزب یا فراکسیون آگاه بکنند بعد مذاکره ختم میشود (صحیح است) البته این مطلب اصولی نه امروز، بلکه لازمست در تمام دوره پانزدهم مجلس شورای ملی از طرف نمایندگان مجلس مراعات شود (صحیح است) بنده این مطلب را برای این نگفتم که آقایان از بیان توضیحات خود داری کنند، نه، ولی راهی است که برای بیان افکار و روش سیاسی خواه بعنوان اعتراض، خواه بعنوان موافق، دنیای قرن بیستم در پیش ما گذاشته است و ما نباید از آن تغافل بکنیم مخصوصاً در موقع خطیر کنونی این مملکت که هر دقیقه ای اگر بدون دلیل تلف شود ما به تأسف است. اکنون باظهار نظر نسبت بتوضیحات نمایندگان محترم می پردازم. البته بنده در بیان این توضیحات روش يك معارض بعنوان موافق که انصاف و عدالت و منطق و اوضاع و احوال را در نظر نگیرد نیستم بلکه پیروی از اصول عدالت و حقیقت میکنم ولی البته تشخیص اینکه جریان امور کدام يك منطبق باعدالت و حقیقت است بنده خودداری میکنم. خلاصه اظهارات همکار محترم من آقای مکی اظهار عده رضایت با برقراری حکومت نظامی و ایراد بر اجرای قانون منع احتکار یا مجازات گرانفروشان و شکایت از زیادی وسایط نقلیه در ادارات دولتی است و همچنین اشاره بیانزده در صدها مورد مربوط بچنگلها کردند. در قسمتی آقای وزیر کشاورزی که در کار خود مرد کار شناس و متخصص و مطلعی است (صحیح است) توضیحات جامعی بیان کردند بنده در آن باب اصلاً صحبت نمیکنم اما راجع بشکایت ایشان در خصوص برقراری حکومت نظامی لازم میدانم توجه همکار محترم خودم را بقانون مصوب ۱۳۲۹ قمری و قوانین مصوب و مقررات و قوانین مصوب ۱۳۲۰ معطوف بدارم و خاطر نشان بکنم که اجرای حکومت نظامی در هر موردی که پیش آمده یا پیش بیاید متکی بحق فضاوت و حق تشخیص و حق تعیین است که مقنن بدولتی که مسئول است و سرکار است داده است بنابراین ما باید متوجه باشیم که اگر عدم رضایت جنبه انتقادی دارد البته انتقاد در مملکت دموکراسی مجاز است و یکی از وسایلی است که باعث بهبودی سطح افکار میشود هر کس میتواند در روزنامه اش یا در نطق یا در سخنرانی استدلالاتی بکند بر عدم لزوم وجود يك قانونی یا لزوم نسخ يك قانونی اما بهیچوجه بمسئولیت خودش نمیتواند کسی را که قانون مجری خود تشخیص داده و تشخیص داده است که باید طبق نظریه و تشخیص او معلوم بشود که چه موقعی حکومت نظامی اعلام بشود یا تشخیص او مبارزه کند و این يك نوع مبارزه ای با وجود قانون است البته ممکنست يك فردی یا يك جمعی راجع بدلائل برقراری حکومت نظامی و علل آن انتقاد داشته باشند اما باید بدانند دولتی که سرکار است و مسئولیت قطعی و اجتناب ناپذیر برای دفاع از امنیت عمومی دارد وقتی که اعلام حکومت نظامی در حدود قانون کرد، آنهم راجع بحکومت

نظامی که سابقه چندساله دارد، آنهم حکومت نظامی که در موقع زمامداری جناب آقای قوام السلطنه وجود داشته و ادامه یافته است این خود مستند اعتراض بر برنامه ای که دولت برای تأمین سعادت آتی ملت ایران و ایجاد فعالیت و کار و اصلاحات داده است نمیتواند باشد (صحیح است)

ملک مدنی - اعتراض برای اجراء شدن قانون حکومت نظامی است آقای شریعت زاده (زنك رئیس)

رئیس - بیان خودتان را بکنید آقای شریعت زاده.

شریعت زاده - بنده از نظر روابط خصوصی که با آقایان دارم تمنا میکنم در ضمن مذاکرات بنده مداخله نفرمایند و نسبت بقانونین و نظامنامه احترام بگذارند، مانعی ندارد که بعد از بیانات بنده در هر قسمتی که اعتراض دارند استدلال بکنند (ملك مدنی - بسیار خوب) بنا بر این اگر همکار محترم بنده با وجود قانون حکومت نظامی مخالف هستند و بالازم میدانند در قانون حکومت نظامی و اختیار مطلق و نامحدودی که بدولت مسئول داده شده است تغییر یا تسهیل یا محدودیتی ایجاد شود مقررات حکومت دموکراتیک نشان داده است که بایستی چطور بشود آقا و همکاران دیگر که ما من هیچ تردیدی در حسن نیتشان ندارم در صورتیکه لازم بدانند و تشخیص بفرمایند طرحی ترتیب میدهند، البته در حدود درجه تأثیر استدلال آقایان و با در نظر گرفتن اوضاع مملکت . . . (این یادداشت را کی داده است من امضایش را نتوانستم بخوانم) (مهندس رضوی آقای دکتر معظمی) آن عقیده ای را که آقا مرقوم فرموده اید بنده چنین عقیده ای را ندارم ولی اگر بنا شد اوضاعی در مملکت وجود داشت که من که رئیس الوزراء هستم مقتضی بدانم البته این مجوز طرح اعتراض در مجلس نیست مگر اینکه مواد قانون اصلاح شود. خیلی از جنابهای آقای دکتر تشکر میکنم که این را بعنوان مداخله در توضیحات نفرمودید و بنده نوشتم، البته وقتی که این اصول در حدود قانون مستقر شده آنوقت نسبت به نتایج و عوارض برقراری حکومت نظامی دیگر بحث موضوع ندارد و بنده دیگر در این باب صحبت نمیکنم. در خصوص شکایت از زیادی وسائل نقلیه هم چون خود دولت متوجه این معنی است اگر چه بنظر من اقدام کنونی دولت افراطی است یعنی نمیکنم لکن لازم میدانم عرض بکنم که در قرن بیستم اگر سازمان های ما بخوبی انجام وظیفه بکنند و اگر با حسن نیت تشخیص بدهند که برای انجام وظیفه وسایل نقلیه و تسریع ضرورت دارد بنده با این جریانات افراطی هم موافق نیستم، حتی باید برای تأمین انجام وظایفی که مؤسسات و ادارات مادر سراسر مملکت دارند هر چه لازم دارند داده شود (صحیح است) اما راجع به بیانات آقای کشاورز صدر بنده در مورد ایشان از نظر همکاری و دوستی و اطمینانی که بحسن نیت ایشان دارم (صحیح است) و بسیار تجربه کرده ام معتقدم که در هر موضوعی با حسن نیت مطالبی اظهار میکنند (صحیح است) مخصوصاً قسمت هایی از نطق ایشان که مربوط است برقراری امنیت قضائی کامل در مملکت و تهدیب قوه قضائیه بالاخره این مطالبی که نتیجه رعایت برقراری امنیت قضائی

در مملکت است نه دولت مخالف است و نه نمایندگان ملت ، هیچکدام . (صحیح است) اینها يك مطالب کلی است و مثل اینست که يك کسی اعلام بکنند جنک بدست صلح خوبست ، این کلیات قابل مخالفت نیست شکی نیست ، اما راجع بمسائلی که ایشان در نطقشان در نظر گرفته اند که برای اصلاح قوه قضائیه بکار برود آنرا هم بنده هیچگونه مخالفتی ندارم ، گویا فرمودند که يك شورایی قضائی تشکیل شود بنده هم مخصوصاً از دولت درخواست میکنم که راجع باین قسمت از توضیحات ایشان توجه بکنند زیرا که اگر يك شورایی قضائی از قضات عالی مقام کنونی در عدلیه تشکیل شود که اصول مربوط برود در خدمت و خصوصیات دیگر و بسیاری از مطالب با نظر و تصویب آنها باشد از طرف وزارت عدلیه اقدام بسیار خوب چیزی است و این قسمت را در نظر بگیرند که این مجوز مخالفت با برنامه دولت نیست زیرا که برنامه دولت هم همین را تأیید میکند ، اما لازمت بلافاصله بنده عرض بکنم که در دادگستری کنونی همه بسیاری از قضات با تقوی (صحیح است) و عالی مقام وجود دارند (صحیح است) و وجود آنها نشان میدهد که قوه قضائیه میتواند اگر تهذیب شود اکنون و در آتی مهی پروورش قضات و رجال بزرگ مملکت واقع بشود (صحیح است) یکی از شرایط بسیار مهم در برقراری امنیت قضائی کامل تأمین کامل زندگی مادی و معاش قضات است (صحیح است) در این هم دولت توجه مخصوصی خواهد کرد ولی لازمت اضافه بکنم که سلب اختیارات از دادگاه عالی انتظامی هم صحیح نبوده است (صحیح است) برای اینکه وجود دادگاه عالی انتظامی منشاء تراوش بیم و امید است برای اینکه آنجا یکجائی بود که وقتیکه در اولین شکایت واصل بآن دادگاه آن دادگاه اختیار رسیدگی به وضع اخلاقی و علمی و صلاحیت اخلاقی و علمی قضات را میداشت ، بسیاری از مطالبی که امروز باعث عدم رضایت از قوه قضائیه است پیش نیامد . (صحیح است) البته همکار محترم من باید متوجه باشند که با این اصول در مجلس شورای ملی مخالفتی نیست و نه دولتی که مسئول اداره امور است عدم موافقتی دارد برعکس یکی از مقاصد مهم دولت فعلی اجرای این اصلاحات است . (صحیح است) مطلب دیگری در نطق آقای کشاورز وجود داشت و بسیار قابل توجه است و آن لزوم جلوگیری از شیوع ارتشاء و اختلاس در مملکت است (صحیح است) البته این در عداد اصول حتمی التصدیق است ، کسی با این اصل مخالفتی ندارد ولی آقای همکار محترم من باید در مطالب اجتماعی با تحقیق و تتبع و پیروی از موازینی که مربوط بآن کار است همل وقایع را تشخیص داد ، بنده با صراحتی هر چه تمامتر با آقا میگویم که بسیاری از وقایع تأثر انگیز کنونی نتیجه فقر اقتصادی و ضعف بنیه مالی ملت و مملکت است (صحیح است) بنا بر این باید متوجه باشیم که در برابر سنگین ترین مسئولیتی برای ایجاد وسایل بهبود زندگی اقتصادی ملت ایران واقع هستیم و اینها از آن مطالبی است که در مجلس مغالطی نمود و باید با ایجاد يك رويه واحد و اتحاد شکست ناپذیری از دولت پشتیبانی نمود که سیستم اقتصادی مقید و متناسب با وضع مملکت انتخاب کند و اجرا کند . البته راجع بشکایت

از حکومت نظامی و چیزهای دیگر و همچنین زیادی وسایل نقلیه توجیهاتی فرمودند که من در مورد بیان توضیح نسبت با اظهارات همکار محترم آقای مکی توضیحاتی داده ام و دیگر بحث درش لازم نیست و چنانکه دولت هم وعده داده است در تمام این مطالب اقدامات عملی خواهد کرد راجع به بیانات جناب آقای امامقانی توضیحات آقای امامقانی در تمام قسمتهائی که مشتمل بر کلیات و قواعد لازم الاطاعه و احکام شرع اسلام در وجوب دفاع از حاکمیت مملکت و خدمتگندازی برای تأمین سعادت ملت بوده است مورد تقدیر و احترام است . ملت ایران و کلیه نمایندگان ملت باین اصول معتقد هستند (صحیح است) هیچ شکی نیست . تذکرات دیگر ایشان راجع بوزم ارجاع مشاغل عمومی با افراد و اشخاص لایق و تشویق مستخدمین در حدود مقررات قانون استخدام هم بنظر من قابل تردید نیست و بنده امیدوار هستم که دولت کنونی این تمایلات جناب آقای امامقانی را که تمایل همه همکاران است کاملاً در نظر خواهد گرفت . مطالبی هم که راجع با اصول مربوط بتقسیم کار در مملکت و حدود صلاحیت مقامات مسئول گفته اند آنهم از نظر اصول اشکالی ندارد و موردی هم بنظر بنده وجود ندارد که ما از این حیث موضوع بحث قرار بدهیم دولت هم این مطلب را در نظر خواهد گرفت . راجع بگرانی طاق فرسا جناب آقای امامقانی توضیحاتی دادند نظریان که توضیحات ایشان ناشی از منتهای حسن نیت و خیر خواهی بود بنده در موضوع مبارزه با غل اعل کرانسی با ایشان موافق هستم ولی با قطعیت و صراحتی هر چه تمامتر عرض میکنم که علت گرانی محدود بآن چیزی که آقا فرمودید نبوده و در این باب هیچگونه موجبی برای شکایت از دولت نیست و بنده در این خصوص توضیحاتی عرض خواهم کرد بنده لازم میدانم تصریح کنم که خوبی نسبی وضع اقتصادی ایران قبل از جنک ومدتی در زمان جنک نتیجه مساهم عظیم و اقدامات مؤثر اعلیحضرت فقید بود (صحیح است) زیرا که در آن موقع اقداماتی که ممکن بود برای تهیه بازار ، برای تهیه کالاها مرغوب مانند خشکبار برای تهیه انواع کالاها و صدور آن بخارج بعمل میآمد البته از نظر اصول اقتصاد بلندی و پائینی قیمت پول تابع قدرت اقتصادی مملکت و نتیجه صادرات و واردات است . مثلاً آقایانی هستند اینجا که میاندند که در اواخر تولید پنبه ایران ، تولید پنبه در ایران به سی و هشت هزار تن رسیده بود و همچنین خشکبار و بسیاری از کالاها دیگر وجود این امره قابل صدور ، مقوی بنیه اقتصادی مملکت است . (صحیح است) و اگر میخواستیم که کالائی وارد کنیم در نتیجه فروش این کالاها اسعار خارجی داشتیم و احتیاج مملکت با اسعار خارجی کمتر بود از اینجه قیمت رسمی لیره شش تومان یا هشت تومان و قیمت بازارش هم نمیدانم ده تومان یا دوازده تومان بود . به هر صورت یکی از علل گرانی کنونی این تنزل تولید و ازدست دادن بسیاری از بازارهای مهم اروپا در نتیجه جنک بین المللی است . بنده تصدیق کرد که یکی از علل اختلال راجع به حل اقتصادی که منشاء گرانی است عدم مطالعه و عدم انتخاب يك سیستم اقتصادی مؤثر و منطبق با اوضاع

و احوال ایران است . در این باره ما که در مجلس یازده مجلس متشکرو مثبتی هستیم بایستی درخواست بکنیم از دولت بوسیله کارشناسان عالی مقام اقتصادی ایران که تحصیل کرده اند در علوم اقتصادی مطالعات جامعی بکنند و حقیقه تشخیص بدهند که اتخاذ چه سیستمی از سیستمهای اقتصادی در این جا لازم است . خود بنده معتقد هستم که وضع کنونی مملکت ما و بی اعتنائی افراد بنظم جامعه و بی علائقی اشخاص بحکومت قانون مقتضی است که ماصول اقتصاد ارشادی توأم با بسیاری از قوانین زمان جنک را اجرا بکنیم در این صورت ممکنست از تجاوزات و تعدیات افراد جلوگیری کرد . راجع باذربایجان نطق جناب آقای امامقانی مشتمل بر دو قسمت بود يك قسمت راجع باینکه آذربایجانها هم (نورالدین امامی - بلند تر بفرمائید) يك قسمت راجع باین معنی بوده ، راجع باذربایجان بوده آن قسمتی که مربوط است باوصاف اهالی و هموطنان آذربایجان ما با اینکه آنها همیشه برای دفاع از وحدت ایران ، آن وحدتی که مولود وحدت در تاریخ ، وحدت در آئین و دین ، وحدت در ادبیات و وحدت در ارمان ملی است فداکاری میکردند ، ملت ایران یعنی سایر برادرانشان همیشه از ایشان حقیقتاً دارند ، شکی نیست (صحیح است) ولی مطالبی که ذکر شده است دائر باینکه در موقع خطیری که جناب آقای قوام السلطنه مسئولیت را بر دوش گرفته است در آن موقع سرعت عمل نشان داده نشده است ما به تأسف است و مسلم است که این تصور نتیجه عدم دقت در اوضاع و احوال و خصوصیات موجود در آن عصر بود که همه چیز ما را بخاطر تهدید میکرد (صحیح است) ما باید در مقابل يك حقیقتی تسلیم بشویم و آن اینست که جناب آقای قوام السلطنه در سایه رهبری اعلیحضرت شاهنشاه و پشتیبانی ملت ایران بهترین و مؤثرترین سیاست توأم با مهارت را برای سرکوبی نهائی تجزیه طلبان و متردین آذربایجان اتخاذ کرده است (صحیح است) بلاوه از نظر اصول جنابالی که یکی از قضات عالی مقام مملکت هستید خوب می دانید برای این که شخص در موضوع گذشته بتواند قضاوت عادلانه و شایسته ای بکند باید کلیه عناصر و موجبات تشکیل کننده آن اوضاع را در نظر بیآورد یعنی آن وضع را مجسم کند آن وقت قضاوت کند ما که اینجا بودیم ، ما که در برابر تهدید ها ، در برابر زوال فکر میکردیم چه باید کرد ؟ ، تشخیص دادیم که آقای قوام السلطنه با چه مهارت و فعالیت و پشتکار و سیاست نرم و ملایم و در عین حال مبتنی بر نقشه صحیح برای موفقیت و غلبه بر مشکلات اقدام کرد (صحیح است - صحیح است) اشاره ای کردند از روش مسالمت آمیز ، بنده گفتم اشخاص سیاسی مخصوصاً مقننین در بسیاری از مراحل حتی باید از بیان حقایق اسماک بکنند ولی من تحت تأثیر وجدان ، تحت تأثیر نفوذ و قضاوت تاریخ ، بالاخره تحت تأثیر وظایفی که يك فردی در برابر مملکت دارد و در آن موقع بمللی حتی در وضعیتی بودم که مقتضی بود ناراضی باشم ، من تحت تأثیر همان هلال روز بروز دقت میکردم و تشخیص دادم که آن اوضاع و آن موقع جز اتخاذ روش مسالمت آمیز توأم با سیاست و درایت که مبتنی بر لزوم تهیه وسایل استناده

از موقع مناسب بوده هیچ راه دیگری نداشت (صحیح است) امامقانی - اشتباه است آقا ، عرض خواهم کرد) این تشخیص من است ، من در بیان این توضیحات . . . امامقانی - بنده عرض خواهم کرد اشتباه است ، مطابق ماده ۱۰۹ (۱۰۰۰۰ ماده ۱۰۹ اینجا مورد ندارد (امامقانی - چون اشاره بنطق بنده فرمودید) بنده تعریفی در نطق جناب عالی نکردم منتهای احترام را هم کردم و هیچ تعریفی هم در نطق جنابالی نکردم مطالب را بیان کردم ، نه تنها من ، بلکه همه ایرانیها معتقد هستند بلکه یقین دارند که توده عظیم آذربایجان هم این سیاست هافلان و مؤثر و منتج آقای قوام السلطنه را تشخیص داده است (صحیح است) . الان لازم می دانم چندکلمه راجع بتوضیحات همکار محترم دیگر آقای دکتر اعتبار بیان کنم ، همکار محترم آقای دکتر اعتبار در توضیحات خود با روشی که خود قابل مطالعه است بجناب آقای نخست وزیر خطاب کرده گفته اند آرزوی از نظر بنده وضع مملکت موافق بودم امروز از نظر بنده وضع مملکت مخالف هستم مقصود از بنده هم بنده زندگی مردم است بنده معتقد هستم که در آن موقع ملت ایران راجع به بنده و خوبی و گرانی زندگی توجهی نداشته است (صحیح است) برای اینکه اوضاع آذربایجان در مرکز ایجاد کرده بودند امنیت عمومی ، امنیت خارجی و داخلی مملکت را مختل کرده بودند (صحیح است) روابط بین ایران و دولت دوست و همجوار ما دولت اتحاد شوروی در منتهای تیرگی بود ، ماهر روز در تمام شئون زندگی در تهدید بودیم همه آقایان شاهد هستند بسیاری از رفقای ما نمی دانستند چکار بکنند بنده معتقد هستم که موافقت ایشان ، اگر موافقت کرده باشند مبتنی بر اینجهات بوده است . ما میخواهیم ببینیم که این جهات حالا بنام معنی همان طور هست یا بدتر شده است که مجوزی برای مخالفت بنده باشد یا خیر ؟ پاسخ این سؤال منفی است ، زیرا که آذربایجان از چنگال دژخیمان و تجزیه طلبان ماجراجو و متردین گشت کرده است (صحیح است) اوضاع دیگری که در نقاط دیگر شمالی ایران حکمفرما بود همه چیز مردم حتی استقلال مملکت را تهدید میکرد از بین رفته است (صحیح است) باید شخص جرئت داشته باشد ، انصاف داشته باشد ، پیروی از منطق بکند . دلیر باشد ، حقایق را بگوید ، این حقیقتی است که عرض میکنم بنا بر این امروز وضع ملت ایران بدتر از آن وقت نیست و کسیکه میگوید بدینجهت من مخالف مسلم میشود که یا اشتباه کرده است و یا اینکه با توجه بحقیقت طور دیگر جلوه داده است . بنظر من آن روز موافقت عدمای و موافقت اکثریت مجلس و مردم مملکت با جناب آقای قوام السلطنه برای این بوده که این مشکلات مرتفع بشود و ترمذ و طغیان و تجزیه طلبی و خیانت علنی بمملکت و آلت دست بیگانگان شدن خانه پیدا کند و همچنین انتظار داشته اند ایشان که در نتیجه غلبه بر این مشکلات محیط آرام و مساعدی برای شروع برفع بدبختیها و خرابیها ایجاد بکنند ، حالا میخواهیم ببینیم از نظر جنبه منطق و تجزیه و تحلیل چه موقع عملیات دولت

راجع باجرای برنامه اینکه تقدیم شده است یا بیان یافته است ؟ در اواخر سال ۱۳۲۰ ، اینطور است تا آن وقت دولت مشغول کشمکش و مبارزه با مشکلات بوده ، موقع اینکه در آن موقع خطیر بنام جزئیات مملکت رسیدگی بشود و بکفایتی که کلیه آثار و عوامل و موجبات ناشی از جنک و اختلالات دیگر رفع وزندگی بطرف بهبودی سیر بکنند وجود نداشته است برای چه ؟ برای اینکه ما هم بمنظور ایجاد محیط مساعد برای ایجاد فعالیت و کار با ایشان موافقت کردیم ، البته باید این حقیقت را هم تصدیق بکنیم آن وقتیکه مملکت بطرف آرامی سیر کرده و مشکلات سابق و آن مشکلاتیکه ماراتهدید میکرد از بین رفته است ما نباید بجای حق شناسی با تفسیر و تمییز واستدلال آن حقایق را طور دیگری جلوه دهیم ، اما از نظر سیاست خارجی که فرمودند در وضع وخیمتری هستیم بنده معتقد هستم تصور اینکه ما قبل از وضع وخیمتر از سابق باشیم صحیح نیست . ما متکی بوحده ملی و قدرت کار و اتقان و اتحاد در محیط ایران هستیم مالک این مملکت هستیم و در حدود حقوق بین الملل عمومی استقلال تام داریم و در هیچ موضوعی ، از هیچ روئی نه دولت و نه ملت ایران زیر بار مسائلی که تحمیل شده باشد نخواهند رفت (صحیح است) و بنا بر این تصور اینکه الان در معرض مخاطراتی هستیم صحیح نیست و مقتضی نبوده است با آن روابط بسیار مدیدی که آقای دکتر اعتبار با جناب آقای نخست وزیر داشتند در این باره توضیحاتی که متکی باصول مغالطه باشد داده باشند . آقای دکتر اعتبار در ضمن بیان توضیحات راجع باینکه گفتند وزراء را می شناسند ولی هیچکدام اینکاره نیستند ، بنده در این جمله بسیار دقت کردم و نفهمیدم چطور ممکنست يك مردم سیاسی نسبت بوزرائی که تماماً از طبقه جوان تحصیل کرده و دانشمند در اینجا حضور یافته اند نفی صلاحیت کند . آیا لازم بود عصر موجود صلاحیت این هیئت وزراء بکنند ؟ دیگری باشد که باینها ضمیمه میشد تا اینکه صلاحیت بایشان پیوسته میشد یا چیز دیگر بود نمیدانم صلاحیت وزراء با صلاحیت علمی است یا صلاحیت اخلاقی است . نسبت باین وزراء من معتقد هستم نه از نظر صلاحیت اخلاقی و نه از نظر صلاحیت علمی نمیتوانم اعتراض کرد (صحیح است) چرا باید ما برای معارضه بلحقیقت مطالبی را که متکی بحقیقت نیست مورد استناد قرار دهیم و بحیثیت اشخاص برخلاف نزاکت توهین کنیم ؟ (محمود محموداحسن) (صحیح است) آقای دکتر اعتبار مطلبی راجع ببدان جواز بعد از تشکیل مجلس شورای ملی گفتند که آقای وزیر بهداری جواب داده اند و بنده اینجا عرضی ندارم ولی مطلب دیگری راجع بانتهای ساجوبلاغ گفتند و گفتند که دولت میخواهد که بپد را مجدداً انتخاب کند در صورتیکه مطابق اطلاعی که من دارم هنوز مقدمات انتخابات در آنجا شروع نشده و تا بنی اصلاً نمیفهم از نظر موازین چگونه ممکنست این مطلب مجوز اعتراض بر برنامه دولت واقع شود و از نظر بیان انجام حکم مشکل است که ایشان يك مطلبی را شنیده اند خودشان را مکلف دانسته اند بدون اینکه تحقیق بکنند بردولت اعتراض بکنند یا جهات دیگری داشته است . اما بنده اجازه میخواهم يك حقیقتی را عرض نمایم که ملت برسانم و آن اینست که در تمام ملل

متمدن دنیا و مخصوصاً ملت ایران که متکی بدین اسلام است در کلیه قوانین ملل دنیا از حیث مفاد عمومی ناظر به بیان احکام تکلیفی است یعنی چه ؟ یعنی این قوانینی که مقرر میدارد که هر کس دین دارد معنایش این است که باید بپردازد یعنی مکلف است که بپردازد و اگر نپرداخت مرجمی هست که او را مازم میکنند یعنی هر کس مکلف است هر وظیفه ای که قانون و مواد قانون برای او معین کرده است اطاعت بکنند تا اگر کسی وکیل شخص یا جامعه ای نیست نباید باصطلاح بموضوعیت رای مجلس شورای ملی خودش را بآن سمت معرفی بکند حالا میخواهم عرض کنم که همیشه نمایندگان ملت و مردم متوجه حقایق هستند و میدانند . بنده بیش از این دیگر توضیحی نمیدهم (فولادوند - همین کافی است) جناب آقای دکتر - دفترتری در مخالفت برنامه دولت توضیحاتی دادند . بسیاری از توضیحات من مخصوصاً در مورد توضیحاتی که راجع به برقراری حکومت نظامی بیان کردم پاسخ مؤثر باشکالات ایشانست زیرا قسمت مهمی از توضیحات ایشان حاکی از نسبت به تخلف از قانون اساسی یا نقض قانون اساسی است بنده از نظر حقوقی نقضی نمیبینم برای اینکه قانون اساسی قابل نقض نیست لابد مقصود تخلف از قانون اساسی است . آن قسمتهائی که مربوط است به نتایج برقراری حکومت نظامی و برقراری حکومت نظامی از نظر اینکه حکومت نظامی در وضع وخیم آزرمان اختیاراتش را اعمال کرده است اگر از آن نظر بود که بنظر بنده قابل بحث نیست مطالب همانست که عرض کردم . راجع بوضیحه در اواخر مجلس ۱۴ وجود داشته است که نمایندگان از تهدید میکردند آقای دکتر معظمی فرمودند هیچیک از نمایندگان که بنده بیشتر دیدم از حضور در مجلس امتناع نکردند (اردلان - تا آخرین ساعت ما بودیم) در هر صورت اگر ما منصفانه بخواهیم قضاوت کنیم تمام علل و موجبات آن وضع آشنا هستیم و میدانیم که مربوط بکلیت فعلی است و نه مربوط باینست که در اعتراض بر برنامه کنونی بآن استناد کنیم ، مجوز هیچ چیزی نیست فرمودند که انتظار داشتند جناب آقای نخست وزیر بمقتضای سن و شخصیتی که داشتند ترتیبی بدهند که گرگ و میش باهم زندگی بکنند بنده نمیدانم آیا ما باید همچو تعبیری را در مجلس شورای ملی بکنیم که تشبیه بکنیم قسمتی از ملت ایران را به گرگ و قسمتی را به میش (مهندس رضوی - متأسفانه همینطور هست) (دهقان - این مثل است قربان در مثل که مناقشه نیست) عرض کنم موازین منطق برای تمثیل هم يك قواعدی وضع کرده است باید چآن آشنا شد . اگر ملت ایران در نتیجه تجاوز يك اقلیتی در زحمت باشند نباید گفت میش است باید گفت عناصر شریفی هستند که باید از حقوق آنها دفاع کرد نمیشود گفت که میش هستند . انسان را نباید تشبیه بمیش کرد این غلط است ولیکن جناب آقای نخست وزیر هم در این مدت اقداماتی کردند خود آقا را دعوت کردند منتهی علل و موجباتی پیدا شد که این سازش حاصل نشد و بعلاوه در آن موقع مشکل باید مردم وطنخواه ایشان را احاطه میکردند ، شکی نیست که مرد بزرگوارى با این سن در آن موقع مشکل که زیر بار مسئولیت رفته است کمال خوشوقتی را میباش که اگر همه صلحاً دور او جمع میشدند و

وسيله کمک و تقویت ایشان واقع میشدند حالا بنده نمیدانم اگر در یک دولتی یاد یک جریانی یک چند نفری از نظر جناب آقای دکتر دفتری قابل انتقاد باشند این لازم است که ما بکلیه این جریانی شمول بدهیم؟ البته پاسخ این سؤال هم منفی است، اگر مقدمات تشکیل دولت جناب آقای نخست وزیر در ۱۳۲۴ توأم با عناصر و عوامل ترور بوده چرا آقای دکتر دفتری قبول وزارت کردند؟ بنده مطرح این مطالب را بهیچوجه شایسته نمیدانم، راجع به تصویب نامه ها بنده لازم است که یک کلیاتی اینجا عرض برسانم برای اینکه آقایان خیلی خسته شده اند در زمانیکه بریان ناجی صلح دنیا وزیر جنگ فرانسه بود حوادثی در فرانسه پیش آمد که منتهی باهتصاب شد که اگر در آن موقع با سرعت و قدرت جلوگیری نمیشد امنیت داخلی و خارجی در تهدید بود بریان وزیر جنگ برای جلوگیری از اعتصاب اعلان تجمیلات هومی کرد و چون وزیر جنگ بود در نتیجه تجهیزات کلیه عوامل انقلاب و اعتصاب ناچار زیر پرچم رفتند و از آن جلوگیری شد و در مجلس فرانسه که نسبت باو استیضاح شد گفته است که من تشخیص دادم. وزیر جنگ هستم تشخیص دادم که برای دفاع از استقلال مملکت این مویلیزاسیون را بکنم، شما موافق قانون نمیدانید من با نظر شما موافق نیستم، من حسن نیت داشتم، من وظیفه مقدس ناشی از وجوب دفاع از مملکت را انجام دادم، بالاتر از این بشما بگویم بشما چیزی بگویم که از روی این صندلیها بجهید و آن این است که اگر بطور صریح هم مخالف قانون میبود من برای دفاع از استقلال فرانسه اینکار را میکردم (دکتر معظمی - آقای شریعت زاده مجبوس کردند معذرت خواست از این عرض صورت جلسه اش هم هست در هر مملکتی باید اصول باشد) عرض کنم که این مطلبی را که عرض کردم آقای دکتر، این یک کتابی است که مصنفش یکی از نویسندگان فرانسه است و این کتاب مشتمل بر بیان این قسمتی است که من گفتم و آن قسمتی را که آقای فرماید معذرت خواست (دکتر معظمی - کتاب چاپش را بنده دارم، میآورم) آن قسمت در این کتاب نیست (دکتر معظمی - کتابش را میآورم خدمتان) (زنک رئیس) وجود آن مطالب هم منافاتی با تأثیر استقلال بنده ندارد حالانکه تکذیب نمیکند که این کتاب را شما دارید یا ندارند برای اینکه اگر این موضوع منتهی بچنین نتیجه ای میشد مقتضی بود که در این کتاب هم نوشته میشد در هر صورت در هرقه که مجلسی نبود اداره امور مملکت اضطراراً محتاج بود با اتخاذ یک تصمیماتی عرض کنم که اقداماتی باید بشود، قشون بایستی فرستاده بشود به آذربایجان، این ادارات عریض و طولی این سازمان ها این مستخدمین میبایستی که درجه آسایش باشند حالا بنظر بنده در این باره حکومت انصاف و حکومت وجدان بادر نظر گرفتن اوضاع و احوال باید منتج باشد والا نه از نظر اینکه منظور از اعتراض است، من خیال میکنم که خود آقای دکتر دفتری هم اگر رئیس الوزراه میبودند و مسئولیت در حضور مجلس قبول میکردند ناچار بودند که برای نجات مملکت ایران از غرقاب با رسائی که مؤثر تشخیص میشد انجام وظیفه بکنند آقای دکتر

دفتری هم اظهارات آقای امامانی را در خصوص تأخیر سرکوبی تجزیه طلبها و متردین آذربایجان موضوع بحث قرار دادند چون من در مورد توضیحات جناب آقای امامانی توضیحات جامعی دادم در مورد این قسمت از توضیحات جناب آقای دکتر دفتری دیگر لازم نمیدانم توضیحاتی بدهم. جناب آقای دکتر دفتری یک مطلبی را بیان کرده گفتند تلگرافی جناب آقای نخست وزیر بناصر خان کرده است و در آن مورد در آن تلگراف نوشته شده است که وزیر من بود. اصلاً من کاری نمیکند بنده نمیدانم که چنین تلگرافی صادر شده است یا نه ولی از قرائن موجوده معلوم است در ضمن اوضاعی که در فارس پیش آمده است شاید یک همچو تلگرافی شده باشد اما میدانید اوضاعی که در فارس پیش آمده بود یکی از موضوعاتی است که در این مورد بخصوص و وزیر من کاری بدون اطلاع من نمیکند بنده نمیدانم بچه مناسبت این مطلب باید توسعه پیدا بکند باین که در تمام امور وزراء در تبعیت حکم جناب آقای نخست وزیر هستنند. بنده خودم مکرر با همین جناب آقای وزیر کار هائی داشتم بر خوردم باشخاصی که متکی بودند باظهار جناب آقای نخست وزیر ایشان پاسخ منفی دادند (صحیح است) بسیاری از مواقع پاسخ منفی دادند در وزارت دادگستری هم اشخاص میگفتند توصیه دارند وزیر دادگستری گفته است توصیه این جا مؤثر نیست حالا بنده نمیدانم که بموجب قانون اساسی بر فرض این طور باشد که توصیه نخست وزیر تأثیر داشته باشد در وزیرش بنده عقیده ام این است که این تصمیم وزیرانی بوده که در کابینه بوده اند چه ربطی با آقای نخست وزیر دارد که این را بشنوان تخلف از اصول مشروطیت عنوان کردند به نظر بنده باید موجه تلقی کرد (فولادوند - چهل هزار نفر مسلح ساکت بشود باین چنین تلگرافی) (زنک رئیس) جناب آقای دکتر راجع با امنیت بین المللی ایران توضیحاتی دادند البته متکی بر تاریخ و موازین علمی بوده است و شخص بنده به نام یک نفر ایرانی از معلومات جامع و مطالعات دقیق ایشان راجع باین مطالب بسیار خوشوقت هستم و در خصوص امنیت بین المللی متوجه شده اند در نتیجه مطالعات که امنیت کامل جمعی و بین المللی قابل حصول نیست خود بنده در این باب مطالعه نکردم البته نظر با اعتمادی که دارم بجناب آقای دکتر موافقت میکنم که اینطور است اما همین مطلب که امنیت جمعی بین المللی بعد کمال قابل حصول نیست همین منشأ عظیم ترین و موجد عظیم ترین تکلیف برای ملت ایران و نمایندگان ملت است (صحیح است) که نباید در داخله مملکت با اقدامات اساسی و مؤثری بپردازند؟ نیروی ملت ایران را برای تولید ثروت و تقویت بنیه اقتصادی مملکت و بهداشت مملکت و عمران و آبادی صرف بکنند؟ و یک مجلس متشکلی تشکیل بدهند که در این فرصتی که داریم خودمان را آماده بکنیم که اگر خدای نخواسته پیش آمده بکنیم ما شایستگی و ارزش مقاومت یا مقابله ای را افلا داشته باشیم؟ بنابر این خود این مطلب تأیید میکنم که ما باید نیرومند باشیم و تشخیص بدهیم که ملت ایران در حالت خطیر کنونی چه احتیاجاتی دارد و چه اصلاحاتی بایستی که

انجام بشود؟ البته همیشه سیاست خارجی ایران باید سیاست مستقل و ملی مبنی بر اصل موازنه باشد و این سیاستی است که کلیه افراد ملت ایران معتقد بآنند اتخاذ این سیاست هستنند ما هیچوقت نمیخواهیم در سیاست خارجی لغزشی بکنیم که ما نسبت داده شود که موازنه سیاسی را نمیکنیم، در این موضوع هم بنظر بنده اختلافی نیست و نمایندگان ملت هم جز این نظری ندارند. این بود توضیحات جناب آقای دکتر دفتری. بنده لازم میدانم در پایان عرض خود چند جمله ای بعرض نمایندگان ملت برسانم دروضع خطیر فعلی در نتیجه ابراز تمایل از طرف مجلس شورای ملی بر حسب امر اعلیحضرت شاهنشاه جناب آقای قوام السلطنه مأمور تشکیل دولت شده دولتی را معرفی کرده است ما میخواهیم حالاً تصمیم بگیریم که باین دولت اعتماد داریم یا خیر برای اینکه در این تصمیم مصاب باشیم و برای اثبات اینکه وجدان و وطن پرستی هم ایجاب میکند که ما در این باره تصمیم مثبت اتخاذ کنیم من لازم میدانم چند جمله ای که در این حال پاسخ بعضی از توضیحات آقایان مخالفین است بعرض برسانم. ما باید برای اینکه در این باره تصمیم بگیریم بیک قدری بعقب برگردیم و وقایعی که پیش آمده است در نظر بگیریم ما باید در نظر بگیریم که وضع قبل از تصدی جناب آقای قوام السلطنه در سال ۱۳۲۴ و تأملاتی بعد از آن چه بوده است خلاصه این وضع اینطور تشریح میشود: اختلال مطلق در سراسر مملکت حکومت داشته، فرد و جامعه امنیت نداشته، وحدت ملی ایران عملاً در تهدید بوده، از نظر سیاست خارجی صورت تیرگی فوق العاده و وضع وخیمی وجود داشته مردم آذربایجان در شکنجه و عذاب تجزیه طلبان بوده اند مجموع این اوضاع امنیت و استقلال و وحدت ملی ایران را تهدید میکردند (صحیح است) این اوضاع اگر مجسم بشود پرده وحشتناکی را نشان میدهد و باشخاص با وجدان و شرافتمندو با جرئت و دلیر اعلام میکنند آقای دکتر راجع با امنیت بین المللی ایران توضیحاتی دادند البته متکی بر تاریخ و موازین علمی بوده است و شخص بنده به نام یک نفر ایرانی از معلومات جامع و مطالعات دقیق ایشان راجع باین مطالب بسیار خوشوقت هستم و در خصوص امنیت بین المللی متوجه شده اند در نتیجه مطالعات که امنیت کامل جمعی و بین المللی قابل حصول نیست خود بنده در این باب مطالعه نکردم البته نظر با اعتمادی که دارم بجناب آقای دکتر موافقت میکنم که اینطور است اما همین مطلب که امنیت جمعی بین المللی بعد کمال قابل حصول نیست همین منشأ عظیم ترین و موجد عظیم ترین تکلیف برای ملت ایران و نمایندگان ملت است (صحیح است) که نباید در داخله مملکت با اقدامات اساسی و مؤثری بپردازند؟ نیروی ملت ایران را برای تولید ثروت و تقویت بنیه اقتصادی مملکت و بهداشت مملکت و عمران و آبادی صرف بکنند؟ و یک مجلس متشکلی تشکیل بدهند که در این فرصتی که داریم خودمان را آماده بکنیم که اگر خدای نخواسته پیش آمده بکنیم ما شایستگی و ارزش مقاومت یا مقابله ای را افلا داشته باشیم؟ بنابر این خود این مطلب تأیید میکنم که ما باید نیرومند باشیم و تشخیص بدهیم که ملت ایران در حالت خطیر کنونی چه احتیاجاتی دارد و چه اصلاحاتی بایستی که

داشت از مردم آنجا که املاکشان منتزع شده است احقاق حق بشود و نشده است (صحیح است) برای آبادی آنجا راه شوسه ای احداث شده است که صد و هشتاد میلیون ریال خرج آن شده است حالا با چند میلیون ریال احیا میشود اگر اینکار نشود آن صد و هشتاد میلیون ریال از بین میرود از نظر احتساب هم بایستی این عمل بشود، وزارت دادگستری هم در اجرای قانون املاک و اگذار آنتوریکه شایسته است انجام وظیفه نکرده است (صحیح است) من از دولت درخواست میکنم (مهندس رضوی - حاتم بخشی در دادگستری زیاد است) (زنک رئیس) در این مورد اقدام لازم بشود. عرض میشود که آقای مهندس رضوی من با اینکه با جناب عالی هم مسلک و هم عقیده هستم ولی با این تک مضارب زنها موافق نیستم (خنده حضار) بنده عقیده ام این است که اگر یک مطالب مؤثر و لازم تر آقا دارید اگر میخواهید که به بنده بفرمائید که بنده ارادتمندم و همه توضیحات آقا را گوش میدهم اگر برای مجلس است بیاید پشت این تریبون و ما هر قدر بحکومت ملی احترام بگذاریم البته رعایت اصول میشود و بهتر است (صحیح است)

مهندس رضوی - بنده در بعضی اصول با جناب عالی موافقم در گرفتن املاک موافق نیستم

شریعت زاده - املاک مال دولت است؟

مامقانی - اجازه بفرمائید؟

رئیس - بفرمائید.

مامقانی - چون آقای دکتر متین دفتری راجع به اظهارات من توضیحاتی گفته بودند و آقای شریعت زاده هم نیز اشاره کردند میخواهم طبق ماده ۱۰۹ جواب آنرا بدهم چون اظهارات من مربوط باین قضایا نبود آقای متین دفتری راجع به معنی کابینتولاسیون فرمودند مثل اینکه گویا من بکنوع کابینتولاسیون ایجاد کردم قطعاً مقصد من این نبوده من در بدایت اظهارات خود آنروز نه در مقام موعظه بودم و نه در مقام تدریس علم حقوق بودم بلکه مقصود من بیان اهمیت عظمت استقلال و حاکمیت ملی بود استقلال بنده در مورد کابینتولاسیون و مثالی که ذکر کردم آنطور که باید توجه بشود نشده، کابینتولاسیون مداخله یکی از دولت در امور اتباع خود در کشور دیگری است در حالیکه مداخله یک دولت در امور اتباع کشور دیگر در آن سر زمین کابینتولاسیون نیست و بلکه تجاوز بعقود و استقلال آن دولت است و منشور اتلانتیک بهیچوجه اجازه آنرا نخواهد داد (صحیح است) من در نطق خود بسمتی رسیدم که همه زیادی یاد داشت دادند که فعلاً تذکر ندم. موضوع حل مسئله آذربایجان بطور مسالمت آمیز بنظر من آنطور که آقایان دکتر متین دفتری و شریعت زاده گفتند از معادق کابینتولاسیون نبوده، مسئله قید مسالمت آمیز برای اجرای اصلاحات در آذربایجان در موافقت نامه ای که با مضاء آقا یان احمد قوام و سادچیکف رسیده منافی با استقلال و حاکمیت دولت ایران بوده

رئیس - آقا متنازماً میکنم ماده را رعایت بکنید مجلس، بین اعتراض میکند.

مامقانی - عرض کردم ذکر مسالمت آمیز و اجرای اصلاحات از موارد کابینتولاسیون نیست این

مداخله بیگانه در اجرای اصلاحات در آذربایجان است این تجاوز بحق حاکمیت ایران است، این مداخله بیگانه است در امور داخلی ایران خواه بنام اصلاحات باشد خواه بنام خیر خواهی و مسالمت این را گفتم که آقایان بدانند.

رئیس - چون آقای دکتر اعتبار هم نسبت به ماده ۱۰۹ میخواهند اجازه بگیرند این ماده هم قرائت میشود.

(ماده صد و نهم و صد و دهم بوسیله آقای فولادوند منشی زیر قرائت گردید.)

ماده صد و نهم - اگر در ضمن مباحثات و نطق افترا و تهمت بیکی از نمایندگان زده شود یا عقیده اظهار او برخلاف واقع جلوه داده شود و نماینده مذکور برای تبرئه و رفع اشتباه اجازه نطق بخواهد بدون رعایت نوبت اجازه داده خواهد شد.

ماده صد و دهم - ناطق باید از موضوع مباحثه خارج نشود چنانچه خارج شود رئیس او را متذکر میسازد و اگر ناطق مزبور بخواهد توضیحاتی بدهد که از موضوع خارج نشده است یا آنکه خارج از موضوع شدن دلایل دارد در این باب اجازه داده نخواهد شد.

رئیس - آقای دکتر اعتبار.

دکتر اعتبار - ناطق محترم در آن قسمتی که نسبت به بیانات بنده اظهار عقیده فرمودند اشاره کردند من با روشی که مورد بحث بود در اینجا بیاناتی کردم (شریعت زاده - چطور؟) آقا فرمودید بنده باین روشی که آن روش هم مورد بحث است تصدیق بفرمایند که در عرایضم از حدود احترام خارج نشدم و هیچ عرضی نکردم که بسکی توهین شده باشد. آقا فرمودند بنده اینجا عرضی راجع بجواز کردم و آقای دکتر اقبال هم فرمایشاتی جواب فرمودند بنده امروز سؤالی از دولت کردم که اگر در پاسخ این سؤال تریح بشود حقایق عرایض بنده با آقایان ثابت خواهد شد. راجع با نتایج تا ساوجیلاغ فرمودند بنده معلوم نبود چرا اینجا استم را بردم آنچه که مورد سوء ظن واقع شده انتخاب مأمورینی است که سوابقی در این کارها دارند (صحیح است) و اینست که مورد نگرانی افکار عمومی شده است در پایان فرمایشات آنجا که بنده از جناب عالی هیچ انتظار نداشتم و آن این بود که فرمودید من با آقایان وزراء توهین کردم من جداً تکذیب میکنم بنده در پایان عرایضم عرض میکنم که من فقط و فقط نجات مملکت را در یک انقلاب قانونی میدانم بعد عرض کردم که بنده آقایان وزراء را اینکاره نمیدانم آنرا امروز هم باید تأیید بکنم برای اجرای آن اصلی که بنده در نظر دارم اشخاص بسیار بی ملاحظه لازم است متأسفانه عرض میکنم با سوابقی که از آقایان وزراء دارم اینکاره نیستند تاریخ فاسد بکنیم و اما آقا فرمودید که اعتراض من نسبت به بیعت دولت شاید برای این باشد که بکنفر جزء هیئت این دولت نیست این را بنده ابدأ انتظار نداشتم بنده بشما اطمینان میدهم که اگر همان یک نفری را که شما میفرمائید حالا نیست و بود من از نقطه نظر اصول باز هم مخالف بودم.

رئیس - آقای وزیر راه.

وزیر راه - عرض کنم بیانات بسیار منطقی جناب آقای شریعت زاده در مقابل حملاتی که بدولت از طرف آقایان مخالفین میشدند راستننی از این میکنند که پیش از آنچه که ایشان فرموده اند اظهاراتی بکنم ولی چون یک قسمت از اظهاراتی که بر علیه دولت شده است بلا جواب مانده برای اینکه رفع هر نوع سوء تفاهمی بشود لازم میدانم عرایضی را در اینجا بکنم و خاطر آقایان نمایندگان محترم را کاملاً روشن سازم و رفع هر نوع سوء تفاهمی را بکنم. اظهاراتی که در اینجا دکتر متین دفتری است که بلا جواب مانده است و لازم است که در اطراف آن توضیحاتی داده شود آقای دکتر متین دفتری در جلسه گذشته در ضمن بیانات بسیار متند و طولانی که فرمودند سعی میکردند که تمام عملیات دولت را بد و نارسا جلوه بدهند آنچه را هم که دولت بنا بقبول خودشان عملیات خوبی کرده است آنرا هم در نتیجه پیش آمدها و حوادثی جلوه بدهند من جمله خوب در نظر دارم فرمودند دولت در قضیه آذربایجان تامل و مسامحه کرده است و اگر حوادث بین المللی نبود ممکن بود که آذربایجان از بین برود خواستم با آقای ناطق محترم عرض کنم گذشته از اینکه دولت کوچکترین تامل و مسامحه ای را نکرده است (صحیح است) و گذشته از اینکه آقای شریعت زاده توضیحات کافی در اینخصوص دادند اصلاً و ابدأ ممکن نبود که آذربایجان از ایران برود (صحیح است) تقوه این مسئله حتی در این موقع بعقیده بنده موردی ندارد. آذربایجان گرفتار دست پنجه عده ای اشرار و ماجراجو شده بود (صحیح است) جناب اشرف آقای نخست وزیر طبق اطلاعات شخصی که بنده دارم در نتیجه زحمات شبانه روزی و بی خوابیهای متند با مهارت و تدابیر فراوانی توانسته دست این اشرار را از دامان آذربایجان کوتاه بکند ولی آذربایجان همیشه جزء ایرانست و هیچوقت از ایران نخواهد رفت (صحیح است) خوب در نظر دارم روز ۴ شبه ای بود که خبر سقوط تبریز و فرار متجاسرین و اشرار در تهران منتشر شد پنجشنبه فردای آن روز برای عرض تبریک خدمت جناب اشرف آقای قوام شرفیاب شدم اگر آقای دکتر متین دفتری ناظر و حاضر آن جلسه بودند آنوقت علاقه جناب اشرف را با آذربایجان و زحماتی که برای رفع این غائله متحمل شده بودند بطور تحقیق تصدیق میفرمودند و ممکن نبود که این بیانات را در اینجا بکنند. قسمت دیگری که جناب آقای دکتر متین دفتری سعی فرمودند بکنی اثرات آن را از بین ببرند و بهیچوجه اعتراض قانع کننده ای نسبت بآن نداشتم موقمی بود که بآن قسمت از برنامه دولت که در آن نوشته شده است که توانستیم استقلال گمرکی و اقتصادی ایران را برقرار بکنیم اعتراضی کردند و نیز جواب قانع کننده ای ندادند فقط فرمودند که « دست شما درد نکند » سال مملکت گرفتار اشغال بوده است سرحادات مادر اختیار مانده است حالا میگویند که توانستیم استقلال گمرکی را برقرار بکنیم « خواستم بایشان عرض بکنم قضایای پنج شش سال پیش اصلاً و ابدأ مربوط بدولت جناب اشرف

آقای قوام نبوده است (صحیح است) و اگر در نتیجه یک پیش آمدهائی يك عواقب بدی برای این مملکت ایجاد شده است و جناب اشرف توانسته اند در نتیجه اقدامات و مساعی خودشان آن اثرات شوعرا از بین ببرند و استقلال و تمامیت ایران را حفظ کنند آیا نباید از ایشان و ازدولت ایشان متشکر بود؟ (صحیح است) حالا چگونه را بر عرض آقایان حضار محترم برسانم تا مسجوق باشند. برای اینکه مطلع باشند از اردی - بهشت ماه ۱۳۲۱ یعنی چند ماه پس از اشغال ایران صورت مجلس یرنگلی راجع بگمرکات شمال ایران بامضاء رسیده بود که مطابق این صورت مجلس تقریباً استقلال گمرکی مادر شمال از بین رفته بود این صورت مجلس هم متأسفانه معدوم شد. نامحدود بود این صورت مجلس امضاء شد (امیر تیمور - کی امضاء کرده بود) عرض کردم اردیبهشت ۲۱ خوب بخاطر دارم در آن شبی که جناب آقای وزیر دارائی همکار محترم من در هیئت وزراء گزارش این موضوع را بر عرض دولت رساندند و گفتند در نتیجه مذاکراتی که کردم و قراردادی که داده شده است این یرنگل الفاء شده است آن شب هم خوب بود شاید تا مراتب شرف و سرور جناب اشرف را میدیدید (دکتر متین دفتری - کدام یرنگل؟) یرنگل اردی بهشت ۱۳۲۱ است عرض کردم حالا اگر يك چنین چیزی بوده است و وزیر مایه دولت آقای قوام السلطنه توانسته است این رانلو بکند استقلال گمرکی ما را برقرار بدارد آیا بایستی ایشان گفت دست شما درد نکند آنهم با آن لعن و بیان؟ قسمتی دیگر که در ضمن همین اظهارات فرمودند خسارات بسیار زیادی از ورود قوای خارجی بایران متوجه شده است برای وصول این مطالبات و کرایه های راه آهن چه اقدامی کرده اند، بیان قسمی بود که میخواهند بفرمایند کوچک ترین اقدامی نشده است عرض کنم که بطور خلاصه باطلاع آقایان نمایندگان محترم برسانم دولت جناب اشرف آقای قوام حد اعلاي مساعدت، حد اعلاي جدیت را برای وصول مطالبات دولت کرده است (صحیح است) گذشته از مذاکراتی که از مجاری سیاسی و دیپلماتیک تعقیب میشود در نتیجه اقدامات و عواملی که ایشان فرمودند و صادر کردند نماینده خزانه داری دولت انگلستان در اردیبهشت ماه امسال به تهران آمد خبری هم در جراید منتشر شد و آقایان دیدند و قطعاً خواندند (صحیح است) عرض کنم حضورتان مطالباتی که از متفقین داریم بدو قسمت تقسیم میشود من موقع را مغتنم میشمارم برای اینکه توضیحاتی بدم تارفع بعضی از سوء تفاهات دیگر هم بشود یکی از تاریخ شهریور ماه ۱۳۲۰ است تا تاریخ ماه ۱۳۲۴ که در اصطلاح اداری معروف بدوره همکاری شده است یکی از تیر ماه ۱۳۲۴ است تا آنوقتی که نیروی خارجی بکلی از ایران رفته است که این دو قسمت بکلی متمایز است راجع بقسمت اول یعنی دوره همکاری مطابق مکاتباتی که شده است دولت انگلستان خودش را باصطلاح مادر حساب معرفی کرده است و ما با دولت انگلستان مذاکره کردیم و نسبت بدوره بعد از همکاری یکان یکان با آقایان مذاکره میکنیم دیدیم در خردادماه امسال موقعی که برای دوره بعد از آن همکاری که چند ماه بیشتر نبود وقتی که در نتیجه اقدامات و

مذاکرات رسیدگی بحساسات و بار نامه ها و سایر اسناد و اوراق طلب دولت معلوم شد که امریکاییها چقدر مدیون بدولت هستند برای آن مدت یعنی ۱۴۱۸۰۰۰ تومان و گسری مدیون هستند. در بعضی از جراید وقتی آن پول را ما گرفتیم دیدیم يك صحتیهای شد یکی از جرائد نوشته بود که شما بچه مجوزی این پول را گرفتید، چه حقی داشتید این پول را گرفتید، شما تمام دارائی دولت را بخشیدید و این پول را گرفتید، در صورتیکه نه دارائی بخشیده شده بود و نه مجوزی لازم داشتیم مجوز ما مطالبه حق ما بود، راه آهن يك بنگاه تجارتي است از کسی طلب داشته است و وارد مذاکره شده است و پولش را گرفته است. یکی دیگر از جراید دست چپ اصلا منکر وجود این مسئله شده بود، اظهار کرده بود که اینها ارقامی است برای تبلیغات، خیر آقا ارقام نیست، برای تبلیغات نیست و جهش گرفته شده است و بخزانه دولت هم ریخته شده است ولی در مقابل دین اینها این مبالغ کم است. قسمت دوم که راجع بدوره همکاری است چون دیدیم در این قسمت هم سؤالی از طرف یکی از آقایان شده است در این قسمت موانع زیاد است اقدامات بسیار جدی شده است و مذاکراتی هم شده است موقعیت هائی هم پیدا شده است حتی میتوانم البته جزئیات را امروز بر عرض برسانم. دولت تصمیم دارد در موقع خودش تمام جزئیات لازم و توضیحات را در دسترس مجلس شورای ملی بگذارد، ولی خود بنده از طرف دولت جناب اشرف مأمور مانده بماندینه خزانه داری انگلستان بودم در آنجا موقعیتهای زیادی هم پیدا کردم (صحیح است) برای استحضار جناب آقای دکتر متین دفتری میگویم حاضر شده اند اینها تمام ایستگاهها و مؤسساتی که در ایران درست کرده اند و مهم ترین اینها شاید اسکله بندر شاهپور باشد از آنها صرف نظر بکنند و میلیونها یوند هم نقد بما بدهند (برزین - چقدر؟) ولی چون مبنای که میدادند کمتر از آن میزانی بود که دولت مطالبه میکند دولت قبول نکرده است و مذاکرات الساعه جریان دارد آقایان کاملا با این توضیحاتی که بر عرض رساندم از چگونگی قضایا مستحضر شده اند. قسمت دیگری که لازم بود در اینجا برای استحضار آقایان نمایندگان محترم بر عرض برسانم این بود که آقایان مخالفین دولت سعی کردند تمام عملیاتی را که بقول خودشان تخلف با قانون و قانون اساسی داشت بصورت بسیار بد و نا هواری جلوه دهند و در عین حال جناب آقای دکتر متین دفتری سعی فرمودند که دولت فعلی و حکومت جناب اشرف را مخالف طبقه جوان جلوه گر بکنند، در بیاناتشان اظهار کردند حتی بجوانها هم رحم نکرده اند، و در وزارت امور خارجه بجوانها شغل رجوع فرموده اند، و از این صحبت ها میگردند و يك تصویب نامه ای که بانگ مصیبت کسبیبون دارائی و مجلس شورای ملی صادر شده است آن را در اینجا بپراهن عثمان فرموده چون برله خودشان و ظاهراً بر علیه دولت بوده است، اما بهیچوجه از تصویب نامه هائیکه دولت برای رفاه حال همان طبقه تحصیل کرده که ایشان خودشان را - افظ منافع آنها میدانند صادر کرده صحبتی فرمودند پس معلوم

است اصلا ایشان مخالف با صدور تصویب نامه نیستند، حالا عرض میکنم، دولت تصویب نامه صادر کرده است که بستخده مینی که درجه لیسانس را حائز شده اند حقوق اضافه بدهند، مدت ماندن آنها را در رتبه هائی که دارند برای ارتقاء رتبه های بالاتر کمتر بکنند، چرا این را فرمودید اینجا؟ اینهم يك تصویب نامه ای است نظیر آن تصویب نامه دیگر. آقا باین اعتراض فرمودید برای اینکه اگر باینهم اعتراض میفرمودید آنوقت آن طبقه جوان تحصیل کرده شاید جناب عالی را مورد اعتراض قرار میداد، دولت تمام رعایت حال طبقه جوان و تحصیل کرده را کرده، این اظهارات جز اینکه بر علیه همان طبقه جوان تمام میشود بقیه من فایده ای ندارد، آتی این مملکت مال جوانها است و خواهی نخواهی جوانها هستند که باید این کارها را اداره بکنند. اما راجع بتصویب نامه ها اظهاراتی کردند که جناب آقای شریعت زاده و جناب آقای وزیر دارائی هم توضیحاتی دادند و خواستم با آقایان يك جمله ای را عرض بکنم آقایان بعضی از اصول و مواد قانون اساسی را توجه میفرمایند ولی بعضی از اصول و موادش را که عطف بسایر قوانین است مورد دقت قرار ندهند گویا اصل ۹۶ قانون اساسی است. بگویند میزان مالیات هر سال را مجلس شورای ملی جداگانه تعیین میکند یعنی چه؟ یعنی به تنهایی بودن يك قانون مالیاتی کافی نیست، یعنی میزان آن مالیات را مجلس شورای ملی بایستی در ظرف سال در ضمن بودجه تعیین بکند، خوب اگر مجلس نبود و آن میزان مالیات را تعیین نکرد نه تنها مالیات بردرآمد را مطابق این دلیلی که فرمودند نمیشود گرفت بلکه گمرکات را هم نمیشود گرفت. اینطور نیست؟ بسیار خوب از طرف دیگر هم قانونی مجلس شورای ملی وضع کرده بود که مادامیکه قوای خارجی در کشور شاهنشاهی اقامت دارند انتخابات نباید بشود مجلس هم تمام شد در اسفند ماه بودجه ۲۵ هم که بتصویب نرسیده بود، قوای خارجی هم که در ایران بودند در اوایل سال ۱۳۲۵ و معلوم نبود کی بروند، میفرمایند دولت چه میگردد؟ دولت تمام کارها را می خواباند؟ بستخده مین اصلا حقوق نمیداد، مؤسسات دولتی را که میفرمایند بد است پول نمیداد و بدتر اداره میکرد، همان جوانهای تحصیل کرده که شما طرفدارشان هستید میگذاشتند درب دانشگاه بسته شود و آنجا درس نخوانند و بتحصیل و معلوماتشان نبفزایند و ادامه ندهند؟ خیلی خوشوقت میشدم اگر جواب به بنده میدادید بسلامه آقای دکتر متین دفتری که خودشان سالها بر مسند قضا تکیه زده اند و اطلاعات جامع حقوقی دارند مستحضر هستند که علاوه بر فقه يك چیز دیگری هم هست که اسمش را گذاشته اند اصول و اصلال ضرورات تبیح المعظورات هم بنظرشان رسیده است. و بسلامه این دفعه تازه نیست اگر ما در دوره فترت بین المجلسین ۱۴ و ۱۵ که در حدود يك سال و هفت هشت ماه طول کشید، يك فترت ۱۷ ماه طول کشید يك فترت خیلی طولانی هم داشتیم. فترتهای قبلی طولش زیادتر بود مثلا بین دوره دوم و سوم گویا سه سال چهار سال طول کشید بین سوم و چهارم بیشتر گویا تقریباً ۶ سال طول کشید

از سال ۱۲۹۴ شمس که نظر بنده نیست گویا از عتب ۱۲۹۴ شمس است که مجلس سوم مهاجرت کرده است و تا اواسط ۱۳۰۰ که جناب اشرف مجلس را افتتاح فرمودند در حدود ۶ سال فترت بوده است و در ظرف ایندو فترت هم تصویب نامه های مالیاتی صادر شده است ریجدا دولتهای بعدی یادرضن قوانین ویا در ضمن بودجه هائیکه بمجلس شورای ملی میدادند آنها را به تصویب مجلس رسانده اند قطعا اطلاع دارند، بسلامه يك مسئله ای که میخواهم عرض بکنم جناب آقای دکتر متین دفتری در موقعیکه ریاست محکمه استیناف را داشتند و بنده ریاست دفتر محکمه استیناف را داشتم در امور جزائی از روی قوانینی که هیچوقت به تصویب مجلس شورای ملی نرسیده است و روی اصلال ضرورات تبیح المعظورات درست شده احکام را فسخ میکردند، حکم میدادند چی میدادند همین جناب آقای امامقانی فقط در دیوان تمیز بموجب همین قانونیکه هیچوقت از تصویب مجلس شورای ملی نگذشته است قوانین را نقض میکنند ابرام میکنند ارجاع میکنند چه شده است که در فترتهای سابق این اصل وجود داشته است و حالا نباید داشته باشد؟ این را خواستم باطلاع آقایان برسانم، فقط حسن نیت دولت بوده است و بنده نمیدانم چه چیز را میخواهد منکر شود؟ وزیر مایه مشول این مملکت که حسن نیت او مورد تصدیق همه آقایان است در پشت این تریبون در دو جلسه مترازی میگوید آقایان وضعیت مایه مملکت کسر بودجه ندارد این یکسال و نیمه تمام پهنه ها را پرداخته اند چهل و پنج میلیون تومان هم از مبالغ قبضی دولت کاشته اند و مبالغ گزاف هم موجودی دارند نباید باو بگویند وضعیت مالی مملکت بد بوده است، بد عمل کرده اند؟ و اصلا میگویند که دولت کسور بودجه دارد و اگر برای دفعه سوم گفته شود باز هم تکذیب خواهند فرمود، اگرچه جناب آقای دکتر فرمودند که اگر تکذیب هم بکنند قبول ندارم عرض کنم حضورتان که يك قسمت دیگر از اظهاراتی که آقای دکتر فرمودند این بود که گفتند آذربایجان ناراضی است هیچ اقدامی از طرف دولت برای آذربایجان نشده است خواستم حضور ایشان عرض کنم که اگر دولت اقداماتی برای آذربایجان بکند و یا کرده است صرفاً از نظر این نیست که اینجا آقایان نمایندگان تذکراتی بدهند، دولت موظف است نسبت به تمام ایالات ایران هر قدر ممکن است اقداماتی بکند، نسبت باذربایجان هم آقا يك اقداماتی شده است، دانشگاه را که جناب آقای حکمت در اینجا توضیح دادند باطلاع آقایان رسانند، در سایر قسمتها هم اقدام شده است، اما شما اگر تصور بفرمایید که ممکن است در ظرف ۲۴ ساعت فرضاً تمام خرابی های آذربایجان را که مطابق گزارش یکی از شاگردان آقای دکتر متین دفتری که به عرضشان رسانده بود بد است اصلاح شود متأسفانه برای بنده که سهل است برای هیچ وزیر راهی مقدور نیست، برای هیچ دولتی مقدور نیست، دولت برای آذربایجان مدتها قبل از تشکیل مجلس شورای ملی یعنی قبل از افتتاح، اعتبارات اضافی منظور کرده است، در آن قسمتی که تحت نظر خود بنده است يك قلم هفتاد

و پنج میلیون ریال اعتبار برای شروع ساختمان راه آهن های شمال تصویب شده است، الان در حدود ۷۰، ۸۰ هزار عمه برای ساختن آنها مشغول کار است، عرض کنم حضورتان ۱۳۰۰۰۰ تومان اضافه اعتبار برای راهها داده شده است که در تحت اختیار رئیس راه و سرپرست راه آذربایجان گذاشته شده است که باطلاع خود آقایان نمایندگان آذربایجان هم رسیده است و برنامه اش هم با حضور خود آقایان نمایندگان آذربایجان تنظیم شده است. عرض کنم که قسمتهای دیگر هم شده است وضعیت دانشگاه از جهت بهداری فرمودند بنده خودم شاهد بودم موقعی که افتخار ملازمت رکاب اعلیحضرت شاهنشاهی را داشتم و در التزام رکاب شاهانه با آذربایجان رفتم با توجه خاصی که ذات مقدس ملوکانه نسبت به بهداری دارند تمام مرخصخانه ها را سرکشی میفرمودند دیدیم وضعیت بهداری آذربایجان تا حدی که بودجه اقتضا میکند از هر حیث خوب و رضایت بخش اداره شده است، شخص آقای دکتر اقبال همکار عزیز من هم تصور نمیکنم که در این قسمت مورد اینگونه حملات واقع شوند (صحیح است) امام مسئله دیگر که جناب آقای دکتر فرمودند که هر کسی بهداری کمک بکند من ارادتمند و ممنون او میشوم خیلی مایل بودم که مراتب تشکرشان را در این قسمت بجناب اشرف آقای رئیس دولت تقدیم بکنم بزرگترین اقدامی که برای بهبود وضعیت مزاجی اهالی این کشور شده است و از نظر بهداشت مملکت در درجه اول اهمیت است ممنوع کردن کشت تریاک است در مملکت (صحیح است) کشت تریاک را جناب اشرف منع فرمودند. کشت تریاک را امر فرمودند ممنوع شود، حداعلاي ممارست را هم در این قسمت دارند، حالا اگر احياناً در بعضی نقاط دور دست کشور فرضاً تریاک کاشته بشود یا نشود اینها آقایان اول کار است، ولی با اقداماتی که در این قسمت شده است نسل آتی ایران از شر تریاک و تریاک کشیدن خلاص میشود و این بزرگترین خدمتی است که جناب اشرف بهداری کشور فرمودند، بنابر این لازم بود که مراتب امتنان ایشان هم خدمت ایشان برسد و يك نکته دیگری را میخواستم اینجا بر عرض آقایان نمایندگان محترم برسانم، فرمایشی فرمودند که سربسته بود، کلیه آقایان که بواسطین قضائی آشنائی دارند و باصول قانون اساسی کامیاب يك نظری ولو سطحی هم شده است افکنده اند میداند که مطابق قانون اساسی وسایر قوانین مدونه هیچکس رانمیشود مانع شد از اینکه محکمه ای را که قانوناً در باره او باید حکم بکند حکم نکند بسلامه آقایان میدانند که رسیدگی بصلاحيات محاکم که قانوناً خود بنده سابقه مختصر خدمت قضائی داشتم میتوانم این را عرض بکنم صلاحیت محاکم جزء اختصاصات خود محاکم است محاکم یاد نتیجه اعتراض یا شخصاً و رأساً بصلاحيات خودشان رسیدگی میکنند قوانین خیلی زیاد است، من اینجا توجه نمایندگان مجلس شورای ملی را ببخشنامه ای که بشماره ۱۲۰۲۸ ج ۱۲۱۱ در سنه ۱۳۱۸ قبل از آبان که جناب آقای دکتر متین دفتری نخست وزیر بودند در ۲۵ مرداد ۱۳۱۸ صادر شده است و در آنجا بکلیه محاکم

دستور فرموده بودند که بطور کلی و برای همیشه بهر شکلی که هر مسلحی دزدی کرد در دادگاههای نظامی محاکمه بشود مراتب را ازوماً ابلاغ نمائید. خوب رسیدگی بجرائم معینی داخل در صلاحیت محاکم نظامی بوده است نه اینکه در محکمه ای که قانون برای او مقرر داشته است و بایستی در آن محکمه بجرم و اتهام او رسیدگی شود صرف نظر بکنند و بيك محکمه دیگری که قانوناً این صلاحیت را نداشته است مراجعه بکنند، این بر حسب دستور جناب آقای دکتر متین دفتری بوده است، ممکن است ایشان هم بگویند ضرورت تبیح المعظورات ولی اجازه بدهید عرض کنم که در این قسمت هم قوانینی هست و درینصورت البته کیت هستیم و ایشان حق ندارند این اعتراضات را بدولت جناب اشرف بکنند. باز در اینجا تکرار میکنم اشخاصی که مرا می شناسند خود جناب آقای دکتر متین دفتری هم باخلاق و روحیه من آشنائی دارند من اصولاً اهل تملق نیستم ولی در دوستی هم پایند و صمیمی هستم من در نتیجه هشت ماهه نه ماه همکاری نزدیک یعنی این افتخار همکاری نزدیک را که با جناب اشرف داشتم، ایشان را برخلاف آنچه در خارج میگویند شناختم در خارج اینطور می گویند که وزراء در مقابل جناب اشرف يك آلات بلا اراده ای هستند و هرچه ایشان امر بفرمایند قبول میشود، خواستم حضور آقایان عرض کنم نه تنها بنده کشاید باز حیث سن هم بيکی از کوچک ترین آقایان وزراء باشم، بنده هیچوقت ندیدم که جناب اشرف يك وزیر را سر بیا نگاهدارد یا در کار آقایان مداخله فرموده باشد. تمام مسائل مهم کشور اعم از قضایای داخلی و خارجی را البته آقایان همکارهای من شاهدند تمام را جناب اشرف در هیئت دولت طرح میفرمایند مورد رسیدگی قرار میدهند استدلالات و اعتراضات موافقین و مخالفین را هرچه هست تمام را میشنوند حتی رأی میگیرند و هیچیک از این صحبت هائیکه در خارج میشود صحت ندارد، اینها تمام وسایل تبلیغاتی است که بر علیه ایشان میشود. این بطور کلی عراضی بود که خواستم اینجا برای استحضار خاطر آقایان نمایندگان بکنم. مسئله دیگری که من دیدم در اینجا بيکی از آقایان نمایندگان خیلی سطحی و بسیار بی اهمیت جلوه دادند قضیه لوله کشی (بيکی از نمایندگان - تهران آقا، اینهم باز از آن مواردی است که فرمودند بایستی آن اشخاص که بصحبه کشور خدمت کرده اند از آنها تشکر بکنند، اینهم از آن کارها است، لوله کشی تهران را جناب اشرف اقدام فرمودند، فکسر ایشان است یعنی انفکاري قبلا در شهرداری طهران بوده است ولی هیچوقت بموقع اجرا گذاشته نشده، در مقابل آنچه اشکالاتی که بوده همه فرار میکردند، آقای قوام السلطنه رئیس الوزراء که همه آقایان میدانند در مقابل مشکلات فرار نمیکند و اراده شان فوق العاده قوی است اینکار را تحت نظر مستقیم خودشان قرار دادند و تمام مقدمات هم فراهم شده است حالا اگر شما توقع دارید که در این امر عظیم که گویا شصت، هفتاد هزار تن لوله های آهنی و چدن میخواهد

امکان نیاید افلاچند ماهی که از لحاظ فلاحتمهمترین اوقات زراعت است شهرستان زابل و زابلها از آب هیرمند محروم خواهند بود .

جناب اشرف آقای نخست وزیر در آن موقع مسکو تشریف داشتند جناب آقای بیات قائم مقام ایشان که در مجلس حاضر و شاهد بودند کنایه بندگان محترم عرایض بنده را تصدیق و مورد تأیید قرار دادند رسماً جواب دادند و وعده فرمودند که اقدام سریع از طرف دولت بعمل خواهد آمد و نتیجه هم باستحضار مجلس و ملت ایران خواهد رسید . قریب دو سال از آن تاریخ میگذرد . در ظرف این مدت جز یک مصاحبه مختصر مطبوعاتی که از طرف بنگاه کل آب یاری بعمل آمده اعلام رسمی دیگری از جانب دولت بعمل نیامده است . بعقیده بنده این مصاحبه هم در جواب مصاحبه مطبوعاتی آقای سفیر کبیر افغانستان بوده که چند روز قبل از آن بامخبر اطلاعات کرده بودند و ضمن یک سلسله عبارات تعارف آمیز و الفاظ شیرین خوش ظاهر از قبیل هم کیش و هم نژادی این موضوع را خیلی عادی و ساده جلو گر ساخته اند غافل از اینکه حق ایرانیان پرورد هیرمند مقارن پیدایش ایران است و مادامیکه از ایرانی و ایران نامی در صفحه تاریخ باقی باشد این حق سلب شدنی نخواهد بود (صحیح است) بنده شخصاً اطلاع دارم و قویاً شهادت میدهم که جناب اشرف آقای نخست وزیر در این باب هیچ مضایقه و کوتاهی نفرموده حتی در مواقع کسالت که طبق دستور پزشکان از کار ممنوع بوده اند از صدور تعلیمات و دستورات مقتضی کوتاهی نفرموده اند که البته این کمال مراقبت و حسن توجه همیشه مورد شکر و تقدیر ملت ایران و بالاحض رعایای سیستان خواهد بود .

متأسفانه دستگاهی که بایستی مجری تعلیمات و اوامر رئیس دولت باشد آنطوری که شایسته شان این امر حیاتی و لازمه وظیفه شناسی است بعقیده بنده انجام وظیفه نکرده بلکه حالاهم نمیکند (مسعودی - وزارت خارجه) چنانچه غالباً اطلاعات واصله از حدود زابل را که دورنمای وضع اسف آآور فعلی بود اذغراق آمیز دانسته حتی بحث در آن را برخلاف حسن رابطه و مقایر عوالم وداد و همجواری میدانستند نتیجه این همه حسن ظن و رعایت کمال وداد یکجانبه این شده که قریب دو ماه است آب رودخانه هیرمند در قسمت مربوط بایران خشکیده سیصد هزار سکنه از زراعت که سهل است حتی از آب آشامیدنی نیز محروم شده اند .

انغام واحشام زابل که یکی از منابع مهم ثروت آن حدود و مورد استفاده سکنه آن شهرستان و نواحی همجواری است قسمتی از دست رفته و بقیه هم در بر تو عوالم آمیخته بکمال وداد و همجواری و هم کیشی که همیشه عصاره مصاحبه های مطبوعاتی تعارف آمیز آقای سفیر کبیر افغانستان بوده تدریجاً از بین خواهد رفت انبار غله شرق ایران که محل اعاشه و ارتزاق رعایای فقیر قابلی کرمانی و بلوچ است بآبیه بسیار وخیمی تهدید میشود سرتاسر ناحیه زابل و جنوب شرق ایران را بهت و نگرانی و وحشت فوق العاده ای فرا گرفته . بطوریکه از سطور جراید پیدا است در این حیرت و وحشت همه نقاط و محافل ایرانی

و شریکند که البته لازمه وطن پرستی هم همین است و ظایف مجلسی و ملی بنده ایجاب میکند که مثل گذشته عواقب وخیم این وضع را باستحضار مجلس شورای ملی و ملت ایران برسانم ضمناً از هیئت محترم دولت که خوشبختانه تشریف دارند سؤال کنم که

اولاً در ظرف این مدت که بجهت حفرتنهر بقرآ و پیش آمده خلاصه عملیات و اقدامات دولت چه بوده است ثانیاً - موضوع نهار بقرآ و سراج تاجه اندازه مفرون به واقع و تأثیر آنها در آب هیرمند یعنی قسمت مربوط بایران بچه اندازه است .

ثالثاً - قطع آب هیرمند معلول چه علتی و از کدام نقطه بعمل آمده است .

رابعاً - سیاست و روش دولت در مقابل اینوضع کنونی چیست ؟ بنده انتظار دارم هیئت محترم دولت با اداء توضیح و جواب فوری بافکار آشفته و خاطر های نگران تسکینی بدهند و یقین دارم هر تصمیمی ولو شدید در حفظ حقوق ملی ایران ایجاد فرمایند به حکم غریزه میهن پرستی تمام افراد طبقات ایرانی پشتیبان آن خواهند بود (صحیح است)

رئیس - آقای دهقان هم در همین زمینه سؤال میکنند بفرمائید .

دهقان - بنده از دو سال قبل باین طرف بوسیله روزنامه تهران مصور در تعقیب این موضوع بودم و همیشه بدولت های وقت برای حفظ حقوق کشور تذکراتی میدادم و پیش بینی هم میشد که یک همچو تجاوزی بحقوق ایران خواهد شد و همین پیش بینی را هم مکرر تذکر دادم ، این اواخر که بکلی آب هیرمند از طرف دولت افغانستان قطع شد و اهالی سیستان شکایاتی کردند بنده اطلاع پیدا کردم که دولت اقداماتی در این باب کرده است و مذاکراتی هم کرده است و گویا در صدد است که بانجمن ملل متفق شکایتی بکند و در این موضوع بآنجا مراجعه بکند با اطمینانی که با اقدامات دولت داشتم سؤالی در این باب کردم تا دیگران مستحضر بشوند که ملت ایران و مخصوصاً مجلس شورای ملی چه اقلیت و چه اکثریت در موقی که تجاوزی بحقوق و حدود ایران بشود همه متفقند و همه عملیات دولت را تأیید میکنند (صحیح است) بنده مخصوصاً سؤال را برای این کردم که این موضوع را تذکر بدهم که مجلس شورای ملی پشتیبان دولت است باتفاق و عملیات دولت را در این خصوص تأیید میکنند و ما انتظار داریم که بشدید ترین وجهی حقوق حقه ما از تجاوز و تعرض دیگران از هر نوع مللی هستند چه همجواری و چه غیر همجواری محفوظ بماند (صحیح است) و اطمینان من از این است که در اثر مذاکراتی که در جلسه هیئت دولت چند شب قبل شده است با کمال شدت و صراحت مخصوصاً مراجعه به ملل متفق را خواستار شده اند از این اقدامات تشکر میکنم و امیدوارم که این اقدامات مفید باشد و حقوق اهالی سیستان محفوظ بماند (صحیح است)

رئیس - آقای وزیر کشاورزی

وزیر کشاورزی - اختلاف بین ما و افغانستان راجع بآب هیرمند مسئله تازه ای نیست ۷۵ سال است که این کشمکش هست منتها در زمان سابق وقتی که در سیستان آب قطع میشد و همینطور که آقای منصف فرمودند آب نداشتند سایر نقاط ایران یا ملتفت نبودند یا اینکه اهیتی نمیدادند ولی حالا وقتیکه یک تلگرافی از سیستان میرسد که آب کم شده یا قطع شده تمام ملت ایران از این پیش آمد متأثر بوده و خواستار اقداماتی است که حق برداران سیستانی محفوظ بماند (صحیح است) این خودش یکی از بهترین دلایل وحدت و یگانگی ملت ایران است (صحیح است) چون وقت هم گذشته بنده اجازه میخواهم بطور مختصر عرایض بکنم ، چون در چند روز قبل هم با روزنامه ها یک مصاحبه ای در بنگاه آبیاری در این خصوص شده بود و تا اندازه ای هم آقایان از جریان مطلع هستند در ۱۸۷۲ یعنی ۷۵ سال پیش یک حکمتهی شد راجع بحدود ایران و افغانستان ، منجمه در موضوع آب و تقسیم آبهای هیرمند و ژنرال گلداسمیت انگلیسی مأمور شد که بیاید این حدود را ببیند و حکمیت خودش را بکند این شخص یک رأیی داد که البته بنده کلمات صحیح آن حالا در نظر نیست ولی بطور خلاصه مفهومی این بود که طرفین باید از آبهای هیرمند مشروب بشوند ، یکسال بعد یعنی در ۱۸۷۳ حکومت افغانستان از وزارت خارجه انگلیس تقاضای تفسیر این رأی را کرد ، وزارت خارجه انگلیس هم رجوع کرد بخود ژنرال گلداسمیت و ایشان تفسیر کردند و گفتند که این رأیی که من دادم معنیش این نیست که نهرهای کهنه و نهرهای متروکه نباید آباد بشوند یا نهار جدیدی نباید دایر بشود ، طرفین حق دارند نهر جدید دایر بکنند ، نهر های قدیم را آباد بکنند ولی مشروط باینکه در سهمیه طرف دیگر تأثیر نداشته باشد ، بنا بر این از آن تاریخ یعنی ۷۴ سال بانظر طرفین مجبور بودند این حکمیت را که قبول کرده بودند و بر حسب تقاضای دولت افغانستان از طرف خود این سر حکم تفسیر شده بود باین ترتیب که عرض کردم این را رعایت بکنند ، یعنی کاری بکنند که بحق دیگری لطمه وارد نشود در سال ۱۹۰۲ باز یک اختلافاتی پیدا شد و کلنل ماک ماهون مأمور رسیدگی شد منتهی آنجا دولت ایران صریحاً ذکر کرده که در موضوع آب هیرمند باید رأی گلداسمیت مراعات بشود والا حکمیت را قبول نخواهد کرد خود ماک ماهون هم در مقدمه حکمیت خود این را نوشته که در موضوع تقسیم آب هیرمند من مقید باین شرط هستم ولی چون رأیی را که داده بود برخلاف این نظر دولت ایران بود و خود او هم قبلاً قبول کرده و برخلاف آن رأی داده بود قبول نشده و کان لم یکن مانند غربت تقسیم آب در این مدت بطور کلی روی تصویب بود یعنی مأمورین میرفتند و آب را بالمناصفه تقسیم میکردند ولی در عمل همیشه سهم ایران خیلی بیشتر از نصف میشد ، بعضی اوقات سه ربع بلکه بیشتر آب بطرف ایران میآمد برای اینکه باین قضیه و این وضع ناراحت یک ترتیب قطعی داده شود در سال ۱۳۱۱ قرار شد که یک عهد نامه بسته شود ۶۰ سال مذاکره در اطراف آن طول

کشید ، یک موادی نوشته شد ، دولت ایران در همان موقع پیشهاد کرد که یک ماده آنجا گنجانیده شود که منظور حکمیت گلداسمیت در معنی آنجا تأمین گردد ولی دولت افغانستان قبول نکرد و قرار شد در ضمن یک اعلامیه ای که ملحق بقرارداد خواهد شد این موضوع گنجانبی تقسیم شود ، خود قرار داد میگوید که هر مقدار آبی که به بند کمال خانی میرسد بین طرفین بالمناصفه تقسیم خواهد شد ، در اعلامیه که ملحق بهمین قرار داد است و در همان روز امضاء شده است ذکر شده است که طرفین نباید هیچ کاری بکنند که حق دیگری پایمال شود مجلس شورای ملی ایران قرارداد و اعلامیه را تصویب کرد و مجلس افغانستان فرار داد را تصویب ولی اعلامیه را تصویب نکرد در اینصورت آنها میخواستند که قرار داد بدون اعلامیه اجرا شود در صورتی که ما میگوئیم قرار داد و اعلامیه جزء لاینفک هستند و نمیشود اینها را از هم جدا کرد حالاهم که میگویند مجلس ما تصویب نکرده ما حرفی نداریم بر میگردیم بحکمیت گلداسمیت (صحیح است) هر سال از اوایل تابستان که آب کم میشود نگرانی در سیستان تولید میشود در این مدت ده سال که قرارداد امضاء شده و متأسفانه برای همین اشکالی که تولید شده اجرا نشده دو دفعه هم رفتند در بند کمال خانی آب را اندازه گیری کردند و در تابستان با ارسال آب سیستان قطع شد و امسال هم قضایای که آقایان اطلاع دارند جریان پیدا کرد ، برای این که باین جریان خاتمه داده شود مخصوصاً که خبر میدادند که چندین سال است در افغانستان در بقرا نهر عظمی احداث میشود که بوسیله مهندسین معلمی نقشه اش کشیده شده و یک خطر بزرگی برای ایران دارد ، و چندین سال بود که این موضوع مورد گفتگو بود و البته دولت و وزارت خارجه مشغول مذاکره و اقدام بود که این عمل آنها لطمه بحق ما میرسد تا اینکه در اوایل امسال پیشهاد کردیم که یک هیئتی از ایران برود با افغانستان و عملیات آنها را ببیند چون آنها میگفتند که ما هیچکاری نمیکیم که حق ایران پایمال شود همانطور که گفتند ما برادریم ، ما همجواریم ، ما هم دینیم ، خوب برویم ببینیم که چکار میکنند که حق ما پایمال نشود ، آنها را جواب دادند که چون جناب اشرف آقای نخست وزیر اظهار فرمودند که چون ما فقط میخواهیم احتیاجات آب سیستان رفع شود بنا بر این ما پیشهاد میکنیم که یک هیئتی از افغانستان بیاید بایران و با نمایندگان فنی ایرانی سیستان را بازدید نموده ببینند احتیاجات آنجا چقدر است تا به تدریجش را بدهیم و مطالعات این کمیسیون مشترک هم فقط جنبه مطالعاتی داشته باشد این پیشهاد البته برای ما قابل قبول نبود ، برای این که مایک حقی داریم از رود هیرمند که طالب آن هستیم و بموجب حکمیت گلداسمیت که متکی بآن هستیم آنها حق ندارند آن را از بین ببرند و عنوان احتیاج آبی سیستان بآب مربوط باین قضیه نیست بخصوص که در این سالهای اخیر در نتیجه همین پیش آمد ها یکمده از سیستان مهاجرت کردند ، زراعت کم شده و از طرف دیگر بهیچوجه چنین اظهاری از طرف جناب آقای نخست وزیر نشده است ، درخواست آنها که پیشهاد کرده بودند یک هیئتی بیاید سیستان در هیئت وزیران

مطرح شد ، بالاخره تصمیم گرفته شد برای اینکه باین کشمکش که الان ده سال است دوام دارد غیر از ۶۵ سال گذشته خاتمه داده شود وزیر کشاورزی برود با افغانستان هم با آنها تماس پیدا کند وهم از نزدیک ببیند که این حرفهایی که در ایران زده میشود و آن اظهاراتی را که آنها میکنند ما میگوئیم آب هیرمند را برده اند و آنها میگویند که خیر همچو چیزی نیست برویم در محل ببینیم ، بعد از مدتی جواب دادند که اگر وزیر کشاورزی بیاید ما از ایشان پذیرائی میکنیم با کمال مسرت و می پذیریم ولی بشرط اینکه با قرارداد بدون اعلامیه اجرا شود یا اینکه ما بیاییم سیستان و سیستان را با زرسی کنیم (نخست وزیر - آنها حق ندارند که سیستان بیایند) و البته اینها هم دولت نمیتوانست قبول کند ، آنها حق ندارند ، و نظر ما از اعزام وزیر کشاورزی این بود که برود آنجا و از نزدیک تماس حاصل کند و ببیند چکار میکنند ، چون در ایران گفته میشود که آنها آب را برده اند و آنها میگویند همچو کاری نشده ، لازم بود یک هیئتی برود ببیند ، آنها این پیشهاد را قبول نکردند و دولت جواب داد حق ما روی حکمیت گلداسمیت و قرارداد ۱۳۱۷ و اعلامیه منضم بآن مشخص و معین است و اگر دولت افغانستان اعلامیه منضم بقرارداد را قبول نداد پس هم قرارداد و هم اعلامیه که ملحق بآن است مورد قبول نباید واقع شود و در این صورت حکمیت گلداسمیت باید اجرا شود (نخست وزیر - و یک ضرب الاجلی هم قرار داده ایم و مدت ۱۵ روز ضرب الاجل قرار دادیم که یکی از دو راه را انتخاب کنند یا حکمیت گلداسمیت یا قرارداد ۱۳۱۷ و اعلامیه ملحق بآن والا ما برای حفظ منافع خودمان با اقداماتی که مقتضی است متشبث خواهیم شد و حالا آن اقدامات در جریان است و آقایان مضمئن باشند که توجه نسبت باین موضوع از طرف دولت میشود و منافع اهالی سیستان و ایران کاملاً حفظ خواهد شد راجع بنهر بقرآ و سراج که سؤال فرمودند ، نهر بقرآ گویا هنوز دایر نشده است ، ما که از آنجا اطلاعی نداریم ولی میگویند که دایر نشده است ، نهر سراج یک نهر عظیمی است دایر کرده اند و یک قسمت عمده آب را میبرند و حالا هم آب دارد ، و قطع آب درخواجه علی وقاضی شیرجان کامل است که آنجا رودخانه رامسدود کرده و آب را میبرند اگر هم گاهگاهی مقدار قلیلی آب بیاید در همان بند گوهک آبش فرو میرود ، این بود بطور خلاصه جریان اینکار که آقایان نگران بودند از آن اطلاع حاصل کنند و عملیات و اقداماتی که دولت در این چند ماه آخر کرده است و مشغول هم هست و بنده هم اطمینان دارم که منافع اهالی سیستان بنحو احسن حفظ خواهد شد (نمایندگان - انشاء الله - صحیح است)

۴ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه
بعضی از نمایندگان - ختم جلسه .
رئیس - پیشهادی راجع باینکه جلسه روز

شنبه باشد از طرف آقای اردلان رسیده است که قرائت میشود .
(شرح ذیل قرائت شد)
ریاست محترم مجلس شورای ملی بنده پیشهاد میکنم جلسه آتیه روز شنبه باشد .
فولادوند - شبیه باین پیشهاد هم آقای عباس اسکندری داده اند .
اردلان - بنده پیشهاد کردم که آقایان بیایند اینکار را تمام بکنیم ، از آقایان خواهش میکنم که مخالفت نفرمائید و شبیه تشریف بیاورید ، اگر مخالفت نفرمائید رأی هم لازم ندارد .
رئیس - عده برای رأی کافی نیست .
قبادیان - دستور بفرمائید روز یکشنبه باشد که عده هم کافی باشد .
اردلان - آقای رئیس اعلام بفرمائید روز شنبه حضرتعالی حق دارید بفرمائید .
رئیس - چون مخالفت شده است باید رأی گرفته شود ، عده هم برای رأی کافی نیست ، بنا بر این جلسه روز یکشنبه ساعت ۸ ر (مجلس یکساعت ونیم بعد از ظهر ختم شد)
رئیس مجلس شورای ملی - **رضاحکمت**

اخبار مجلس

رونوشت تلگرافی که از طرف رئیس مجلس پاکستان در جواب تلگراف مجلس شورای ملی ایران رسیده است .

مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی ایران

این جانب تبریکات صمیمانه مجلس شورای ملی ایران را که بوسیله آن جناب راجع بتشکیل دولت مسلم پاکستان ارسال شده بود باطلاع مجمع ملی پاکستان رساندم لطفاً تشکرات قلبی ما را از این پیام همکیشی دوستانه و برادرانه باستحضار مجلس شورای ملی ایران ابلاغ فرمائید .
مطمئنیم که این احساسات صمیمانه روابط برادری دو ملت همکیش و مسلمان ایران و پاکستان را مستحکم تر خواهند ساخت .

رئیس مجلس مؤسسان پاکستان

روز دوشنبه ششم مهرماه ۳۲۶ چهار قبل از ظهر که قرار بود شعبه اول مجلس برای انتخاب یکنفر مخیر بجای آقای امیر تیمور تشکیل شود بواسطه عدم حصول اکثریت تشکیل نگردید ساعت ۹ صبح دوشنبه کمیسیون بازرگانی و پیشه و هنر با حضور آقایان وزیر بازرگانی و پیشه و هنر و وزیر دارائی تشکیل و دوا اشراف بازرگانی خارجی و داخلی مذاکرات لازم بعمل آمد .
رئیس اداره کمیسیونها

شماره ۲۱۶۰۲۱ اصلاح آئین نامه ۲۶۶۳۱

ماده ۹ آئین نامه دستمزد کار شناسان و تبصره ذیل آن مصوب ۱۳۲۳ بشرح زیر اصلاح شده است .

صدور پروانه کارشناسی برای کارمندان اداری و قضائی وزارت دادگستری موصول به اجازه مخصوص وزیر است و در هر مورد که وزیر دادگستری مقتضی بداند میتواند پروانه کارشناسی مستخدم را ابطال و او را از ادامه شغل کارشناسی ممنوع سازد . تبصره - در مورد سایر کار شناسان نیز وزیر دادگستری میتواند نظر بگزارش اداره فنی راجع بسوء رفتار و عملیات آنها دستور استرداد موقت و یا ابطال پروانه را صادر نماید .

م - ۳۶۷۴ رئیس اداره فنی

شماره ۳۶۸۷ تشکیل شعبه ثبت ۳۲۶۷۲

شعبه ثبت الشتر و دلفا از تاریخ هفتم مرداد ۱۳۲۶ تشکیل و از نظر سازمان اداری تابع ثبت خرم آباد میباشد .

انتصابات واحکام

شماره ۵۷۲۰۱۰۷۳۰ ۲۳۶۶۳۰

در وزارت کشور

آقای منوچهر سلطان سلیمی بخشدار کبوتر آهنگ از تاریخ اول مهر ماه ۲۶ بسمت بخشداری سنقر منتقل میشود

شماره ۵۸۳۲۱۱۶۰۱۰ ۲۳۶۷۲

آقای علی اصغر صفوت بازرس اداره امور شهرداری ها از تاریخ اول مهر ۱۳۲۶ بسمت فرمانداری ایران شهر منتقل شدند

شماره ۵۸۴۷۸۱۶۱۰۷ ۱۳۲۶۷۲۴

آقای محمد مقتدر مزدهی فرماندار قزوین از تاریخ اول مهر ماه ۱۳۲۶ بسمت فرمان دار قم منتقل شدند

شماره ۵۸۴۸۰۱۶۱۰۸ ۱۳۲۶۷۲۴
آقای مادل شاهنواز فرماندار شهرضا از تاریخ اول مهر ماه ۱۳۲۶ بسمت فرماندار شهرستان قزوین منتقل شدند

شماره ۵۸۵۹۶۱۶۰۱۱ ۱۳۲۶۷۲۳
آقای حسام الدین عارفی بازرس وزارتنی طبق پیشنهاد فرمانداری کل بلوچستان از تاریخ اول مهر ماه ۱۳۲۶ بسمت فرماندار زابل منتقل شدند

شماره ۵۸۵۹۸۱۵۸۲۱ ۱۳۲۶۶۳۱
آقای علی محمد کاظمی بخشدار سابق ایران شهر . از تاریخ اول مهر ۱۳۲۶ بسمت بخش دار زرند منصوب شدند

شماره ۵۴۹۶۰۱۶۰۱۲ ۱۳۲۶۷۲۲
آقای بزرگ خزانچیان رئیس شعبه امور استخدامی استان ۷ و ۹ اداره کارگزینی وزارت کشور طبق پیشنهاد فرمانداری کل بلوچستان از تاریخ اول مهر ماه ۱۳۲۶ بسمت فرماندار سراوان منتقل شدند